

Ціна 75 центів

НОВІ ДНІ

• NOWI DNI •

УНІВЕРСАЛЬНИЙ ІЛЮСТРОВАНИЙ МІСЯЧНИК

РІК ХХІІІ

ТРАВЕНЬ — 1972 — MAY

Ч. 268

НОВІ ДНІ

NOWI DNI

УНИВЕРСАЛЬНИЙ ІЛЮСТРОВАНИЙ МІСЯЧНИК

Основник, видавець і редактор 1950 - 1969
П. К. Волиняк

Видає видавництво "Нові дні"

В. В. Павлюк — адміністратор

РЕДАГУЄ КОЛЕГІЯ:

Д. В. Кислиця (головний редактор)
М. Г. Дальний (відповідальний секретар)
І. Д. Пишако, Р. Рахманний, П. І. Маляр

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ (на рік):

Канада і США — 6.50 доларів
Австралія — 4.50 австралійських доларів
Франція — 25 франків
Англія — 1.75 фунта
Всі інші країни Європи, Венесуеля — 5.00 дол.
Решта країн Південної Америки — 4.00 дол.

НАШІ ЗАКОРДОННІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

В Англії:

A. Bondarenko, 78 Kensington Park Rd.
London W. 11, England.

В Австралії:

S. Krywolap, Box 1586 M, G.P.O. Adelaide,
S. 5001, Australia.

На Чікаго і околиці:

Mr. D. Sawertailo,
1745 Junior Terr., Des Plaines, Ill. 60016, USA

На Філадельфію і околиці:

Mr. S. Jewsevskyj,
4915 N. Marvine St., Philadelphia, Pa. 19141, USA

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ І АДМІНІСТРАЦІЇ:

N O W I D N I
28 Northcliffe Blvd.
TORONTO 4, ONT., CANADA

Second Class Mail Registration Number 1668

На першій сторінці обкладинки — Його Блаженство Блаженніший Митрополит Іларіон.

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

Євген Маланюк — Поезія	1
Василь Симоненко — Поезія	1
Його Блаженство Блаженніший Митрополит Іларіон	1
Вадим Сварог — Думки над доброю книжкою	3
Роман Рахманний — Повість про гусака-небораку	8
Костянтин Басенко — Скажи моїй кобилі "трпур!"	11
Павло Маляр — Шевченко і Сковорода	12
Олена Несіна — "Чорні дірки" в космосі	16
Євген Красновський — Подорож у палеоліт	18
Пантелеймон Ковалів — Давальний прийменниковий	20
Роман Рахманний — Нові дні — Нові події	22
М. Дальний — Краще пізно, ніж ніколи	24
Дмитро Чуб — Секрети творчості видатних письменників	26
Ростислав Братунь — Поезія	27
Читачі пишуть, гумор, всячина	

ІВАНА ДЗЮБУ ВИКЛЮЧЕНО ІЗ СПІЛКИ ПИСЬМЕННИКІВ

"Літературна Україна" за друге березня ц. р. по-дала офіційне повідомлення, що Івана Дзюбу, визначного літературознавця й публіциста, виключено з членів спілки письменників УРСР. Постанова була винесена президією спілки та прийнята одноголосно, за участь переважно знаних сталіністів у літературі, а між ними й М. Баїhana, Ів. Ле, Л. Новиченка та ім подібних орденоносців. Взагалі в теперішньому керівництві спілки письменників України немає представників молодшого покоління. Про арешт І. Дзюби в постанові не згадано, сле подано мотиви виключення — за антипартийні, антирадянські, націоналістичні погляди.

**

Світова преса повідомляє, що 17-го квітня 1972 року в Україні знову заарештували радянського критика Івана Дзюбу.

Арештований втретє.

ЗНАХІДКА В ПУСТЕЛІ

На півдні Каліфорнії, у пустелі Моджев, на глибині семи метрів археологи виявили стоянку доісторичної людини. Біля вогнища знайшли гострі уламки каменів, які, мабуть, служили ножами. Методом радіоактивної аналізи вчені встановили, що в Північній Америці понад 120 тис. років тому вже існували поселення первісних людей.

Редакція не відповідає за зміст платних оголошень.

Статті з поданими іменами авторів не конче відбивають позицію редакції.

Євген МАЛАНЮК

25 ТРАВНЯ 1926 РОКУ

Ще мить тому — весна і цвіт,
Чужинний май в співучім сонці
...І вже щось чорне криє світ,
А де ж ви, друзі, оборонці?

Наївний рух крилатих рук —
Ні свисту куль не заперечить!
І тіло падає на брук,
І ось тріпочуть груди й плечі.

I очі гасить смертна мла...
Сім хижих куль. Сім стрілів зла.
Зміяли в дух — влучили в тіло:
Знялися над мертвим тілом крила
I дійсність легко попливла,
Як марний, як минулий вияв, —

Бо за повіками тремтів
Співучий степ, пшеничний спів,
Полтава, прaporи і Київ.

Василь СИМОНЕНКО

КУРДСЬКОМУ БРАТОВІ

Борітесь — поборете!

Т. Шевченко

Волають гори, кровію политі,
Підбиті зоріпадають униз,
В пахкі долини, зранені і зриті,
Вдирається голодний шовінізм.

О, курде, бережи свої набої,
Але життя убивці не щади!
На байстрюків свавілля і розбою
Кривавим смерчем, бурею впади!

Веди із ним кулями розмову,
Вони прийшли не тільки за добром:
Прийшли забрати ім'я твоє, мову
Пустити твого сина байстрюком.

З гнобителем не житимеш у згоді!
Йому — панять, тобі угнути віз!
Жиріє з крові змучених народів
Наш ворог найлютіший — шовінізм.

Він віроломство заручив з ганьбою,
Він зробить все, аби скорився ти...
О, курде, бережи свої набої,
Без них тобі свій рід не вберегти.

Не заколисуй ненависти силу.
Тоді привітність візьмеш за девіз,
Як упаде в роззвялену могилу
Останній на плянеті шовініст.

ЙОГО БЛАЖЕНСТВО
БЛАЖЕННИШИЙ МИТРОПОЛИТ
ІЛАРІОН
ВІДІЙШОВ В АЛЕЮ ВІЧНОСТИ

20 березня 1972 року, о годині 10.15 ввечері, в лікарні Мізерікордія у Вінниці згасло земне життя Блаженнішого Митрополита Іларіона — Первоєпарха Української Греко-Православної Церкви Канади.

Господь покликав Владику Іларіона у Вічність на 91-му році Його життя.

Митрополит Іларіон (у мирі професор д-р Іван Огієнко) народився 15 січня 1882 року в Брусилові Радомиського повіту на Київщині — в убогій селянській сім'ї Івана і Євфросинії. 1884 року його батько загинув у нещасливому випадкові, осиротивши четверо дітей. Трьох із них узяли на утримання добре люди, а четвертий, Іван, залишився з матір'ю. Працюючи на фільварку, мати утримувала його і посылала до школи. По закінченні 4-річної початкової школи 1896 року він вступив до 4-річної військової фельдшерської школи в Києві. Далі служба в лікарні, в 1903 р. він склав іспити зрілості в Острозькій гімназії на Волині. Звільнivшись з праці в лікарні, вступає на медичний факультет університету св. Володимира в Києві. Згодом він перейшов на історично-філологічний факультет.

Року 1907 студент Іван Огієнко одружився з учителькою Домінікою Литвинчук з Брусилова.

Закінчив університет 1909 р. з дипломом першого ступеня. На протязі 1911-1912 років учительював у середній школі в Києві, а одночасно був слухачем Вищих педагогічних курсів, що їх закінчив 1912 р. Року 1915 він склав магістерські іспити, був призначений приват-доцентом Університету св. Володимира в Києві. Коли в ході революції 1917 р. в Києві стала Українська Центральна Рада, доцентові І. Огієнкові доручили викладати в цьому університеті історію української мови.

Тоді університет св. Володимира надав йому статус професора. Того ж 1917 р. проф. Огієнко був номінований членом Ради Міністра Освіти в уряді УНР.

За гетьмана Павла Скоропадського 1918 р. проф. І. Огієнко був одним з організаторів Українського державного університету, і того ж року був запрошений на пост ректора Кам'янець-Подільського університету, де проф. І. Огієнко й пробув до 1920 р.

За Директорії Української Народної Республіки 1918-1919 рр. він був Міністром освіти, а почавши з року 1919 і Міністром віроісповідань. Від 1920 до 1926 року — у Львові, де останні два роки викладав українську мову й літературу

в учительській семінарії. У 1926 р. його запрошене до Варшавського університету, де тоді був православний відділ при Богословському факультеті.

За працю "Українська мова XVI століття : Крехівський Апостол 1560 р." чехо-словацький університет у Берно 1931 р. надав проф. І. Огієнкові ступінь доктора філософії.

1932 р. проф. І. Огієнка звільнено з Варшавського університету, з 1933 р. він видає в Варшаві науково-популярний місячник "Рідна мова", а з року 1935 журнал "Наша Культура".

1937 р. проф. І. Огієнко пережив родинну трагедію: 19 травня того року упокоїлася його дружина. За того часу троє їхніх дітей — Анатолій, Юрій і Леся вчилася в Варшаві.

З розвалом Польщі 1939 р. у Варшаві постала Українська Церковна Рада, на пропозицію якої року 1940 Собор Єпископів Православної Церкви в Ген. Губернаторстві обрав проф. І. Огієнка кандидатом на Єпископа Холмщини і Підляшша з єпископською катедрою в Холмі.

У жовтні 1940 р. проф. І. Огієнко прийняв чернечий постриг у Яблочинському монастирі й наречення іменем ІЛАРІОН. Наступного дня Митрополит Діонісій висвятив ченця Іларіона у дияconi, а третього в ієромонахи та возвів його в сан архимандрита.

Єпископське наречення архимандритові Іларіонові звершили в Холмському Соборі 19 жовтня 1940 р. Первоієрарх Православної Церкви в Ген. Губернаторстві (Польщі) Митр. Діонісій, Екзарх Вселенського Патріярха Саватій — Архиєпископ Празький і Владика Тимофій — Єпископ Люблінський. Ці ж ієрархи 20 жовтня 1940 року звершили єпископові-номінатові хіротонію й возвели його в сан Архиєпископа з катедрою в Холмі. 16 березня 1940 р. Архиєпископ Іларіон був удостоєний звання Митрополита Холмсько-Підляського.

До 1947 р. перебував у Швейцарії, звідки у вересні 1947 р. переїхав до Канади.

На Первоієрарха Української Греко-Православної Церкви Канади Митр. Іларіона обрав Надзвичайний собор цієї церкви 8 серпня 1951 р.

Митр. Іларіон розвинув Богословський факультет Колегії Св. Андрія у Вінніпегу, випускниками якого поповнювалися ряди духовенства Української Греко-Православної Церкви Канади та Української Православної Церкви в США. Довгі роки Митр. Іларіон був деканом цього факультету.

Митр. Іларіон унормував Богослужбову сферу своєї Церкви — особливо в царині Богослужбових Книг. Він створив і очолив Науково-Богословське Товариство, що складалося з викладачів Богословського факультету. Крім того, Митр. Іларіон злагатив не тільки свою Митрополію, а й усю Українську Православну Церкву популярною й науковою церковною літературою.

За Митрополита Іларіона в Українській Греко-Православній Церкві Канади відбулася хіротонія Владики Андрія — Архиєпископа Едмонтону й Західної Канади (1959 р.), а згодом хіротонія

Владики Бориса — Єпископа Саскатунського (1963 р.).

За традицією православної церкви, первоієрархові (не тільки в сані Митрополита, а навіть і в сані архиєпископа) кожної автокефальної церкви автоматично надається звання Блаженнішого, і це звання належить Первоієрархові нашої Церкви Автокефальної, незалежної від жадних інших первоієрархів.

**

Блаженніший Митрополит Іларіон заснував на вікі в середу 29 березня 1972 р. о 10.15 год. вечора в лікарні Мізерікордія у Вінніпегу, проживши 90 років.

Чин похорону Архиєрея у Світлій Вівторок о 7-ї год. вечора у всеканадській Катедрі з торжественними архиєрейськими відправами очолив Владика Михаїл (Торонто) — Архиєпископ Східної Канади й заступник Митрополита, у сопливенні всіх владик УГПЦ Канади — Архиєп. Андрія (Едмонтон) і Єп. Бориса (Вінніпег) та Архиєпископа Марка з УПЦ Церкви у США й грецького Єпископа Теодосіоса, репрезентанта Вселенського Патріярха Атенагораса, та всіх митрофорних протоієреїв УГПЦ Церкви і делегатів Консисторії УГПЦ протоієреїв Селепини й Біляка. при співучасті всіх священиків УГПЦ.

**

Українська Православна Церква Канади значно зросла за Митрополита Іларіона, кількістю вірних і церковних громад, тому що Владика Іларіон постійно підкреслював у своїх доповідях і проповідях, що ми "до чужих не підемо", "ми повинні орієнтуватись на власні сили". Бог і культура українського народу для Владики були близько пов'язані з нашою церквою теж. "Служити народові — служити Богові" — це було Його основою основ. Він глибоко вірив, що Україна буде вільна і незалежна, бож ми "маємо цю віру в наших серцях і вже ніхто цієї віри із нашої душі не забере" — казав Він. І цю віру Він постійно плекав у нашій молоді в Канаді. Він говорив: "Я хочу, щоб людина вийшла з церкви більшим українцем, як вона входила до церкви".

Він був не тільки Людиною великого труду, великом шанувальником у практичній праці єдності нашої Української Православної Церкви, але й добрим стратегом і визначним науковцем. Він написав і видав — силу-силенку праць. Не будемо їх тут перераховувати, а вкажемо на найактуальніші.

Нас і нашу Українську Православну Церкву часто змішували з російською церквою. Митрополит Іларіон написав історію російської православної церкви, а потім — української, чим і довів, що Українська Православна Церква має свою ідеологію, свою форму і свій стиль — відмінні від інших церков, зокрема — російської церкви, яку створила свого часу наша Українська Православна Церква. А у своїх працях — "Українська Патрологія" і "Канонізація Святих в Українській Церкві"

(Продовження на стор. 23)

"НОВІ ДНІ", травень, 1972

ДУМКИ НАД ДОБРОЮ КНИГОЮ

(Юрій Лавріненко, Зруб і парости. 1971 р.)

Залежно від їх літературно-теоретичних та філософських позицій, літературних критиків можна поділити принаймні на три основні групи. Кожна з них зокрема і всі вони разом потрібні нашому письменству, доповнюючи одна одну.

До першої групи зачисляємо критиків, яких можна назвати критиками-гурманами. Вони працюють у "вищих поверхах" літератури, і їхню увагу привертають до себе лише ті твори, що можуть дати їм витончenu естетичну чи розумову насолоду — твори, в яких оригінальна стильова манера поєднується з оригінальною філософією. Такі літературознавці здебільшого схиляються до концепції автономного мистецтва та за головне завдання літературної критики вважають формально-естетичну, текстуальну аналізу твору. Подеколи вони "грішать" тим, що, справедливо вимагаючи від письменників довершеної літературної форми, приписують декотрим авторам ідеї і якості стилю, яких у дійсності в них немає.

Видатним представником такого літературно-критичного жанру в нас був Юрій Шерех. Свої есеї він адресував письменницькій і читацькій еліті і сам з притиском підкреслив це назвою збірки своїх статей "Не для дітей".

Представники іншого напрямку вважають обов'язком літературного критика брати активнішу, якщо можна так висловитися, участь у літературному процесі. На їх думку, чим вищий буде естетичний і філософський рівень усієї нашої літературної продукції, тим сприятливіший буде клімат для появи і велетнів і просто визначних письменників.

Такі критики не обмежують поле свого зору окремими видатними постатями, а вважають за потрібне цікавитися й творчістю "меншої пишучої братії", літературну культуру якої вони хочуть піднести критичними порадами, аналізуючи досяgni й невдачі різних авторів. Разом з тим ці критики стараються удосяконалити й кваліфікацію читачів, зробити їх вимогливішими, поліпшити їх літературний смак, який є основним стимулом для письменників дбайлівіше ставитись до якості своєї творчості.

Критикам цієї категорії іноді доводиться повторювати навіть елементарні літературознавчі істини та вносити в свої статті якусь дозу публіцистики, бо письменники дуже часто не схильні прикладати до себе те, що говориться про їхніх колег. Цим критикам доводиться миритися з тим, що вони іноді накликають на себе нарікання чи й гнів тих авторів, які не люблять критичного ставлення до їх творів або вважають, що рецензент недобачив чогось вартісного в них.

Такого роду — "педагогічно наставленим" — критиком, у міру наданих йому можливостей, намагається бути автор цих рядків. Якщо він колись визнає не зайвим видати збірку своїх статей, її назва відобразить його головну настанову.

Літературні критики іншої категорії пишуть не стільки для письменників, скільки для читачів про письменників. Своє літературознавче покликання вони бачать у тому, щоб навчити наших людей шанувати й любити наше письменство та бачити в ньому запоруку безсмертя української культури, прийдешнього самоствердження нашої нації, не схильної зйти у всесоюзну "могилу народів".

Представником такої, сказати б, імпресіоністичної школи в нашій літературній критиці є Юрій Лавріненко, збірка статей і есеїв якого під метафоричною назвою "Зруб і парости" лежить зараз переді мною.

У передмові до своєї збірки Ю. Лавріненко пише:

"Схема "зруб — парости", "знищення — відродження" повторялася в житті нашої культури так регулярно, що її можна б назвати "Юкрайнієн вей ов лайф". Трагічний цей шлях, та, мабуть, чи не єдиний це спосіб нашої літератури жити й вижити. Він каже нам не тільки оплакувати знищене, а й радісно вітати нове... Автор радо шукав по зрубах гайв нашої літератури тих "вогнених паростів" і, радіючи кожній знахідці, вигукував: "Віта нова! Ось уже й парости!"

Навряд чи треба підкреслювати, що увагу критика привертають до себе головно ті твори, де є певна "обіцянка", твори, що укладаються в його схему героїчної літератури. Він воліє не критикувати, а інтерпретувати й популяризувати. Твори, які треба критикувати, в яких є істотні хиби й немає істотних вартостей, на його думку, краще залишити "в спокої".

Юрій Лавріненко високою мірою кваліфікований для праці в літературно-критичній царині. Він має літературну освіту, культурний естетичний смак, широту розуміння, почуття літературних і етичних вартостей. Він не тільки прекрасно знає українське письменство, а обізнаний і з чужими літературами, старається бути в курсі передової літературознавчої і філософської мислі та вільно вносить ерудицію в свої статті й есеї.

Юрія Лавріненка характеризує вміння бачити письменників в усюму контексті їхньої доби — на тлі історичних процесів, у сплеті ідеологій та тенденцій. Він уміє поставити їх у належну перспективу, визначити їх місце в складній ситуації, в яку історія загнала нашу літературу. У кожному письменникові він шукає його "зерно", його

особливу, індивідуальну духовість, те, чим він важливий для майбутнього відродження нашої культури.

Юрій Лавриненко успішно дотримується середньої лінії між політично-громадським напрямком у критиці та естетично-формалістичним, не вдаючись у їхні крайності. Будучи в основному оберігачем ідейних традицій Розстріляного відродження, підкреслюючи його історичні заслуги та героїзм його провідних постатей у боротьбі народу за самозбереження, він не обминає своєю увагою й сuto літературної вартості їх доробку.

У виборі імпонуючих йому письменницьких постатей Ю. Лавриненко керується словами Шіллера, що не страждання само собою, а лише спротив стражданню є патетичний і вартий зображення та звеличення. Біографії багатьох наших письменників, узяті разом, — пише наш критик — могли б нагадати життійні писання про великомучеників, але галерею великомучеників нашої літератури він обмежує її лицарями.

Через усі статті Ю. Л-ка червоную ниттю проходить тужлива думка про те, якою близкуючою була б нині українська література, якби її чудесне відродження не було замордоване, втоплене в крові її країщих творців. Його портрети письменників красномовно підтверджують цю тезу. Мені, однак, здається, що для підкреслення героїзму мучеників, для повноти трагічної картини треба було б показати й тих, що — чи то наївно повіривши комуністичній демагогії, чи то з своєкорисливою метою, чи зі страху — добрівільно поставили себе на службу антинародному режимові.

Варто було б проаналізувати бодай одного чи двох таких радянських письменників, розібрatisя в їхній психіці, на їхньому прикладі показати справедливість тези В. Бєлінського (якого так люблять цитувати радянські літературознавці) про те, що в творах письменника, який обслуговує своїм пером брехливу, фальшиву ідеологію, служить антинародному режимові, — немає місця справжньому мистецтву. Правда, один з тих письменників, що "поцілував папську пантофлю", фігурує в збірці. На постаті Павла Тичини ми згодом спинимось докладніше.

Розгортаючи перед нами хвилюючу драму страждань, поразок та моральних перемог видатних письменників трагічної доби та шукаючи спадкоємців їх заповіту в наши часи, Ю. Лавриненко передбачає закид, що "в цій книжці критичних статей переважають похвали". Він пояснює це своєю свідомою настанововою "писати головно про те, що полюбилось і тягне взглядатися в нього з симпатією". Він закликає читачів журисти давнім і сьогоднішим лихом у долі нашого письменства, але разом з тим і радіти з його творчих успіхів, шанувати його творців і не втрачати віри в країще майбутнє.

Мовостиль збірки відповідає її настанові. Він характеризується патетичною піднесеністю тону, образністю мови з широким уживанням тропів, особливо метафор, смаком до несподіваних асоціацій, філософічності мислі, численними літера-

турними ремініценціями, ліричними відступами.

Іноді схильність до елегантної фрази, до образного слова призводить до появи таких надто вигадливих висловів, як "усмішник Розстріляного відродження", "кривавий кришталь старості", "тембр кожної тканини серця", "афронт проти журналістичної розбещеності", "у чорнозем за смокталися змагання психологічного державника", але таких наслідків поквапності небагато.

**

Збірку відкриває есей "Література межової ситуації", в якому Ю. Л. робить цікаву спробу в світлі екзистенціалістичної концепції "межової ситуації" та з посиланням на твердження Шпенглера ("даремність жертви в особливих випадках дозволяє зректися свого обов'язку") психоаналізувати останні вирішення чотирьох письменників у фатальні моменти їх життя.

Капітуляцію Тичини критик називає "грою з дияволом"; самогубство Хвильового розглядає як містичне "смертью смерть поправ"; відмову Куліша від самогубства окреслює як добровільний "шлях на Голготу"; в Осьмаччині симуляції божевілля бачить "слабість як останню зброю".

З цієї квадриги я виключив би Осьмачку, "тактику" якого трудно назвати "останнім вирішенням", бо навряд чи та "тактика" була цілком свідомо запланована.

У капітуляції Тичини мені трудно бачити гру чи компроміс. Мабуть, з більшою підставою можна було б говорити про компроміс Рильського. Тичина продав свою душу без усякої "ментальної резервації", стараючись лише зберегти самого себе. Для української літератури він після цього не зробив нічого путного і дав режимові можливість експлуатувати його ім'я й перо, як тому хотілося.

Жив Тичина з широкою розкритими від назавждиого переляку очима, дуже стараючись догадуватись, чого від нього зараз хочуть, завжди готовий на все. Отаким він "житиме" і в історії української літератури. Не будучи в душі й ідеології комуністом, він міг писати тільки дурнуваті, примітивні агітки, в яких режим, витискуючи з Тичини все, що можна, наказував бачити вияв якоїсь особливої геніальнosti, якусь небувалу "народність".

Шукання складного психосвіту в душі Тичини мені не видається переконливим. У січні минулого року московська "Літературная газета" надрукувала витяги з записних книжок Тичини, призначених для його біографів. Згадуючи минуле, Тичина писав у 1954 році:

"...Після того, як столиця переїхала в Харків, мені тісно стало в Києві. До неокласиків я не ходив. Ни разу! Київська філія "Літературно-Наукового Вісника" з її старими громадянами абсолютно чужа була для мене, хоч я і числився там якимсь консультантом по поезії. Кілька місяців. Не більше..."

...Мого товариша по Комерційному інституту куркулі під час поїздки в села вбили. Агітував

за те, щоб хліб державі здавали... І нашла на мене тоска, і я з революційними мотивами вирвався ввісім, над землею заширяв...

І в цьому моя вина (Тичина просить вибачення за те, що написав цикл "У космічному оркестрі" — В. С.). Зате я не пішов до неокласиків! І був у всьому твердий і непохитний!"

Не можна без огиди читати ці Тичинині рядки. "Рафінований европеєць" стає на задні лапки і, б'ючи себе в груди, мало не божачись, просить, щоб його погладили по голівці за політично витриману поведінку, за собачу вірність партійним наказам на даному етапі. Не знає тоді він, що колись декого з неоклясиків трошки й "реабілітують". А втім уся справа в "даному етапі"...

Юрій Лавріненко теж пише, що "Тичина абсолютно зрикається самого себе", що "Сталін дав Тичині вимущене безпліддя зрілих літ у ролі панегіриста тиранії та наділив його манією переслідування". Отже, про гру Тичини з дияволом навряд чи можна після цього говорити. У такому "компромісі" завжди програє компромісант, завжди виграє тоталітарний режим, який грається з компромісантами, як кішка з мишею.

З іншого тіста були зліплени Микола Хвильовий і Микола Куліш. В екзистенціялістичну схему Ю. Лавріненка вони вписуються значно переконливіше. "Дух неспокою" власним життям заплатив за свій обдурений ідеалізм і романтизм. Куліш особистою жертвою підтверджив, увагомів слова, вкладені від нього в уста геройні "Патетичної сонати": "Лише того ідеї переможуть, хто зайде на ешафт і смерті ввічі скаже..."

В есеї "Література межової ситуації" Ю. Лавріненко, знайшовши екзистенціялістичну формулу для нашої літератури, зробив сміливу спробу заглянути за фасад явищ, дослідити глибинну психологію людей, які опинилися у безвиході. Але спершу він узяв схему як здатність і вже потім вписав у неї чотири постаті. З них дві вибиваються з рамок цієї схеми. Це, однак, зовсім не значить, що не можна знайти інші постаті, які вписалися б у цю схему переконливіше.

Миколі Хвильовому, своєму улюбленному письменникові, наш критик присвятив окрему статтю, одну з найкращих і найкапітальніших у збірці. У ній розглядаються головні ідеї і мотиви прози цього письменника, трагічна постать якого буде завжди височіти в нашій літературі.

Пристрасний романтик, Хвильовий дійсно "збурював навколо себе хвилі неспокою, зневіри, наїд". Він напружено шукав синтези в новому українському відродженні — кажучи словами Ю. Л. — "модерної казки індустріялізації" зі "старою казкою" козацької волі. Хвильовий дихав бурею революції, мріяв про "загірну комуну", а бачив та ненавидів потворну дійсність, створену на Україні мертвотною владою московської комуністичної імперії. У цій дихотомії, очевидно, й полягає "загадка Хвильового".

В ідейній господі письменника було, правда, чимало неясного, недодуманого. Не було в нього часу переглянути й привести в логічно струнку систему своїї концепції "азіяцького ернесансу",

ролі українізованого чи, вірніше, дерусифікованого пролетаріату, українського месіянства, переглянути своє ставлення до європейської культурної спадщини тощо. При всьому тому Хвильовий, безперечно, найгероїчніша постать тих часів. Його гасло "Геть від Москви" і досі страшить російських комуністів. Його новеля "Я" завжди буде пересторогою всім схильним до самообману. Хвильового ніколи не реабілітують в СРСР — і цим йому споруджено там найтриваліший пам'ятник.

Усе це яскраво й схильовано показав Ю. Лавріненко у своїй статті, і його захоплення постаттю Хвильового передається читачам. Наш критик зробив для увічнення пам'яті письменника та для оборони його від чернителів усе, що можна зробити в наших умовах, і його стаття залишиться в основному фонді нашого хвильовознавства.

Юрій Лавріненко дає також компетентну й проникливу аналізу стилю Хвильового, яку можна доповнити хіба що докладнішим дослідженням генези "вітаїзму", який, власне, існував лише в письменниковому замислі.

До стилю Хвильового просліджується генетична лінія від так званої "орнаментальної" чи "динамічної" прози, яка була майже панівною стилемовою манерою у советській літературі з 1921 по 1924 рік. Цей стиль мав відобразити стихійний, навальний характер революції, яка позбавляла людей їх рутинних становищ та вартостей. Залишаючи їм лише інстинктивні імпульси та особливо закорінені культурні універсалії. Ця література зображувала стихійні сили, бурю революції; біологічна природа людини виступала в ній з більшою силою, ніж соціо-культурна.

Внести нову виразність у стилі художньої прози намагалися ще символісти. Післяреволюційні російські письменники, в тому числі Б. Пільняк і група, відома під назвою "Серапіонові брати", шукаючи для себе власного, своєрідного стилю вдавалися до літературної техніки символістів.

У символіста А. Белого ми знаходимо композицію, яка, наслідуючи розвій музичної теми, надавала прозі ритмічної структури з повторюваними ліяйтмотивами, рефренами, варіаціями; вона раптово змінювала пляни розповіді, унеможливлюючи тим самим упорядкований розвиток фабули літературного твору.

Синтаксичні вольності, особливий характер епітетів і порівнянь, акцент на ритмічному ефекті, високо експресивний тон є характерними ознаками орнаментальної прози, в якій застосовується принцип версифікації. До цього треба долучити багатопляновість, "мотивацію підсвідомістю", композиційну "рваність", ліричні коментарі від автора.

Звідси видно, як дбайливо працював Хвильовий над своїм стилем. У стилістику орнаментації прози він вініс і чимало свого, нового, шукаючи найбільш притаманної для себе стилемової манери. Згодом він побачив, що гіпер-емоціональні стилі (бароко, різні види романтизму, орнаменталізм) не можуть служити адекватним "повозом" для тверезої інтелектуальності і тому в наступних

своїх творах, як це відзначає Ю. Л., різко перейшов до іншої літературної манери.

У тому ж розділі своєї збірки наш критик у стислих, але яскравою, образною мовою написаних сильветках характеризує М. Рильського, Остапа Вишню, Т. Осьмачку, К. Буревія й інших. У цих сильветках знаходимо чимало фактів, влучних спостережень, цікавих думок та багато великого співчуття до людей трагічної долі.

Юрій Лавріненко вважає, що Рильський, навіть ставши одописцем сталінського режиму, "зміг вийти з цієї пригоди чистим і цільним" і що "його арешт був не поразкою, а перемогою поета". У ті часи ми були іншої думки, і сам Ю. Л. трохи далі констатує, що між 1929 і 1933 роками сталася "поетична смерть" Рильського.

"Компроміс" з тоталітарною владою, звичайно, не міг залишити незабрудненими ні Рильського, ні Білецького, ні Вишню, ні Довженка (який, дс речі, так і не зміг видихати з себе чад комуністичної демагогії), ні будь-кого іншого, хто пережив сталінські "чистки". Але справа не в тому, щоб обвинувачувати й судити; тепер треба дослідити, зрозуміти, дійти до об'єктивного літературно-історичного висновку.

Отже насамперед дослідити. Але, як з глибоким жалем пише Ю. Л., знайти тепер докладні відомості про творців української культури 20-и років так само трудно, як і знайти докладніші відомості про Нестора-літописця чи Бояна...

**

У розділі "Незрадлива музя вигнання" Ю. Лавріненко відсвіжує в нашій пам'яті постаті Ю. Дарагана, автора "староруських поезій", Є. Маланюка, О. Теліги, О. Лятуринської та в їх осо-бах усю групу "вісниківців". Цій високо талановитій групі незвичайних у нашій поезії мистців прийдешні покоління українських людей приділять значно більше уваги, ніж це могло зробити наше покоління. Наш критик справедливо дас високу оцінку їх літературній культурі.

Разом з Ю. Л. ми журимось долею глибоко симпатичного "жебрака, мандрівника, лицаря й поета" Юрія Клена. Критик віддає належне поетичним трудам Богдана Кравцева, "поета між Каменою і бойовою стійкою". Окрім сильветки присвячено талановитим, але рано замовклим поетам О. Веретенченкові і Л. Лиманові*).

До всіх цих статей і сильветок про письменників замучених, зневічених, зламаних, недорозвинтих і замовкливих — ніби рефрень звучать рядки з вірша Веретенченка:

Україно моя розп'ята,
О як тяжко тебе любити!

Третій розділ збірки присвячено нью-йоркській групі поетів-модерністів та підрядянським поетам

*) А поспитати б їх самих — з якого дива вони замовкли? — Ред.

60-их років, які, здавалося, започаткували були нову еру в українській поезії.

Юрій Лавріненко приділяє нью-йоркській групі багато співчутливої уваги, вважаючи, що він знайшов в їхніх творах одну з головних паростей на зрубі літератури Розстріляного відродження.

Кілька років тому, зацікавившись творчістю цих молодих літераторів, я старався уяснити собі, які саме нові поетичні ідеї, які принципове новаторство вони принесли нашій літературі, чого саме можна чекати від них у майбутньому. Я прийшов до пессимістичного висновку, що, прагнучи до творчого самоздійснення, але не маючи ще достатнього життєвого, творчого й емоціонального досвіду та не маючи що сказати читачам, ці молоді люди переспівували шаблонні мотиви давнього "модернізму", повторюючи його хиби.

Проте я висловив сподівання, що, дійшовши зрілішого віку й злагатившись творчим досвідом, найталановитіші з цих молодиків увійдуть в серйозну літературу. З того часу я не мав нагоди читати їх наступні твори, а тому й не знаю, наскільки справдились мої сподівання. Якщо надії, які покладає на їх творчість Ю. Л., обіцяють здійснитися — я перший буду радий.

У цьому короткому відгуку на збірку статей Ю. Лавріненка я хотів відзначити, що її головна вартість не стільки і не лише в новизні її літературознавчих відкритів і знахідок, скільки в тому, що вона будить в уважних читачів багато актуальних думок, зв'язаних і з минулим і з нинішнім часом нашої літератури.

Особливою вартістю як доброго літературного твору, так і доброї літературно-критичної статті чи такої збірки є те, що викликані ними думки сягають значно далі поза їх конкретні сюжети і теми. Від мислей, висловлених у збірці Ю. Лавріненка, ниті тривожних думок тягнуться й до сьогодення становища в нашему літеартурному житті.

В есеях Ю. Лавріненка переконливо показано, якої шкоди, яких безповоротних втрат завдають літературі всякі спроби підкорити її диктатові якоїсії однієї концепції, зв'язати її якоюсь партійною, сектантською чи доктринерською цензурою. Не можна накидати всім письменникам один панівний стиль, будь то реалізм чи романтизм, барокко, модернізм чи щось інше; нав'язувати всім смаки та погляди однієї групи чи одного літеартурознавця, критика, рецензента — Шереха чи Чапленка, Сварога чи Кошелівця.

Невпинно й невідворотно вужчає з бігом часу коло наших емігрантських письменників. Це зобов'язує всіх нас особливо уважно ставитись один до одного, тепло і з готовістю допомогти, цінити кожну серйозну і сумлінну творчу особистість, сприяти її ділом і словом (але не захвалюванням, не компліментами і не рекламою). І, звичайно, не можна виключити з нашої літератури загально визнаних, але нелюбих комусь письменників...

На жаль, не так воно робиться подеколи в нас. Недавно я довідався з газет про те, що в слов-

никовій частині "Енциклопедії українознавства" з нашої літератури недобачено, "викреслено" письменника В. Чапленка. У цьому "недогляді" напевно виявилась чиясь приватна ідіосинкразія...

У статті "Біла пляма в інформації" ("Нові дні", ч. 266) Ю. Соловій пише: "Інформації в енциклопедії повинні спиратися на факти; вони ні в якому разі не сміють відображати уподобання, обсяг чи ухили знань однієї людини". З цим не можна не погодитись. Покійного П. Волиняка, пам'ятаю, особливо гнівилася негідна "тактика" самопризначених завідувати пантеонами, яку (тактику) він формулював словами: "Замовчу тебе на смерть".

Після цієї дигресії, навіяної книгою Ю. Лавріненка, вернімося до неї. У своїй передмові Ю. Л. пише:

"Самозрозуміло, що тематичний характер цієї збірки й обмеженість її розміру лишають поза рамками книжки мої статті про багатьох письменників, зокрема дореволюційних, та навіть про деякого з них сучасників, яких я цінів та творчістю яких тішився... Не таким хотів би я бачити свій літературно-критичний доробок. ...Одно можна сказати: роботу роблено з щедрим вкладом праці, уваги, любови та з пошаною до нашої пореволюційної поезії... Нехай молодим критикам на крутих, небезпечно хистких сходах української літературної критики не забракне і того щабля, що ним хотіла бути ця книга нездійснених літературних мрій і прагнень".

Трудно сказати правдивіше й ширіше. Всі ми могли б зробити значно більше й зробити це значно краще — якби тут у нас була численніша інтелектуальна верства та відповідний культурний клімат; якби наш загал більше читав та болів долею своєї літератури; якби наші письменники мали матеріальну заохоту до вдосконалення своєї кваліфікації та не мусили перетворювати свою літературну працю на принараджнє "гоббі"; якби наша інтелігентна молодь не винародовлювалась, а давала нам рясний письменницький доріг та щораз вимогливіших читачів нашої літератури. І все таки...

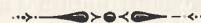
У повісті "Хаджі Мурат" Лев Толстой, подивляючи закладену в людині незнищенну силу спротиву, символізував її у спостереженому при дорозі знівеченному кущі рослини, відомої під назвою "татарин":

"Кущ "татарина" мав три парости. Один був відірваний, і, як відрубана рука, стирчав залишок гілки. На інших двох було на кожній по квітці. Квітки ці колись були червоні, а тепер були чорні. Одне стебло було зламане, й половина його, з брудною квіткою на кінці, висіла донизу, друге, хоч і вимашене чорноземним болотом, усе ще стриміло вгору. Видно було, що ввесь кущик перейшло колесо і що вже опісля він випростався і через те стояв боком, але все таки стояв. Ніби вирвали в нього шматок тіла, вивернули нутроши, відірвали руку, викололи око. Але він таки стоїть і не здається людині, яка знищила всіх його побратимів навколо нього".

Допомогти українській літературі, придушений залізною п'ятою російсько-комуністичної диктатури, на жаль, ми не можемо. Але ми можемо й мусимо зібрати всі відомості про її геройів і мучеників — щоб колись на звільненій Україні їх пам'ять і слава утвердилися в серцях народу.

Пам'ятаймо й про те, що нелегко живеться та працюється письменникам і тут, серед нас, сущим. Мусимо подавати моральну й матеріальну підтримку тим з них, хто своїм хистом і безкорисливим працею служить нашим національним ідеалам добра і волі. Але не слід потурати авторам, які не дбають про піднесення своєї письменницької культури, графоманам та тим, хто обслуговує лише свої особисті амбіції.

Окресленим вище завданням і служить збірка есеїв Юрія Лавріненка, і тому в нашій бібліотеці: літературно-критичних праць її забезпечені ви-дне місце.

СКРИПКА МАРКА КРОПИВНИЦЬКОГО

Скільки на Україні видів музичних інструментів? Зовсім недавно вважалося, що 6-8. В останні роки зусиллями етнографів, фольклористів і музикознавців встановлено, що їх принаймні в п'ять разів більше. Створені руками народніх майстрів, вони перекочували з найдальших куточків України у дві відомі київські колекції — Інституту мистецтвознавства, фольклору і етнографії імені М. Т. Рильського і Українського музично-хорового товариства. Нині "співоча" сім'я дісталася ще одній прописку — в Музеї театрального, музичного і кіномистецтва УРСР, у фондах якого зібралося вже близько 100 інструментів.

Серед експонатів чимало цінних і справді унікальних. Ось, наприклад, віолончель і скрипка, які належали Маркові Кропивницькому. Розповідають, що, живучи в останні роки на Харківщині, він часто брав їх з собою в дорогу. На одній із станцій у нього був приятель — станційний сторож, який згодом став мандрівним актором. Йому саме і подарував свої інструменти відомий драматург і музикант М. Кропивницький.

Л. Коробчак

Д-Р АНАТОЛЬ ЛИСИЙ — ПРОФЕСОР

Товариство Одумівських Приятелів в Міннеаполісі, США, очолює один з активних ініціаторів відновлення і активізації філії ОДУМ-у в Сент Пол-Міннеаполісі д-р Анатолій Лисий.

Окрім постійної приватної лікарської праці та громадських обов'язків він два рази на тиждень викладає на медичному факультеті в Міннесотському університеті.

Цього року медичний факультет згаданого університету підвищив д-ра Анатолія Лисого до ступеня асистента-професора (Assistant Professor).

ПОВІСТЬ ПРО ГУСАКА-НЕВМИРАКУ

Едвардові Козакові присвячую —
автор.

Як це звичайно буває з усіма великими справами в країні під володінням Москви, ця теж почалася з дрібниці. Можна сказати: дослівно з одної літери, якої, до речі, навіть нема в офіційній абетці Української РСР. Члени такої ж офіційної Академії Наук УРСР безапеляційно заявили, що, мовляв, українська мова ніколи такого звука не посідала, а літеру г вигадав Панько Куліш. Згодом Б. Грінченко зареєстрував її в своєму словнику, а буржуазні українські націоналісти поширили її в народі — очевидно, всупереч його волі. Адже український народ (доводили академіки політично-мовно-історичних наук) завжди прагнув тільки "до возз'єднання з російським народом", який, як відомо, такої літери в такому дивовижному вигляді не має. Раз її немає в росіян, то яким правом українці сміють домагатися такої окремішності?

Тому що літери г не було й нема в українській абетці, то й ніколи її не може бути! — вирішили спеціальні поліційно-наукові чинники в Києві, а їхні московські зверхники не забарілись підтвердити той небувалий досяг радянської української науки під пропором марксизму-ленінізму.

Ось чому київська газета "Літературна Україна" раптом припинила дискусію на своїх сторінках (1970 р.) про літеру г. Редакція того органу Спілки Письменників УРСР винесла — зовсім випадково — таке саме рішення: літера г зовсім зайва для українців. У крайній потребі — для декількох слів — можна вжити російський звук і російську літеру.

Прочитавши це, органи державної безпеки з полегшою відідхнули після своїх великих трудів — боротьби з невмирущим українським націоналізмом; вони готовались одпочити, як звичайні, десь над берегом Чорного моря. Але не довелось. Один з послужливіших хохлів, якому брак поліційної гонки не дозволяв заснути сумирно, приніс своєму зверхникові два листочки з нового "Самвидаву". Відповіdalний керівник безвідповіdalного КГБ на всю Україну тов. В. Ф. Нікітенко аж оставпів від несподіванки.

— Як це так? Вони далі тужать за тією нещасною літерою? Далі намагаються пропагувати її в масах сумирного народу?... Але хто? Як?... Де?... Якими шляхами постачає цю, очевидячки, закордонну пропаганду проти єдності українського й російського народів?.. Негайно знайти його!

Раз видано наказа знайти винуватця, то незабаром і знайшли його. Не може ж бути інакше в країні перемігшого марксизму-ленінізму, де судова справа завжди готова, аби тільки відповідна особа знайшлася. Один з кращих спеціалістів

КГБ, тов. С. Марусенко, начальник безпеки Львівської області, особисто доповів: — Гусак винен!

— Що ви, товариш, з перепою чи з чогось іншого?... Який там і при чому тут гусак? — бурчав сердитий тов. Нікітенко, але за звичкою слухав далі, бо знов з практики, що кожна поліційна шкура навіть у відрі брехні краплину правди принесе. А тов. Марусенко продовжував:

— Один з буржуазних українських націоналістів, борзописець пропагандистський, написав, що нібто в нашій щасливій республіці (цебто в УРСР) живе десь, мовляв, одна порода гусей, які не гегають, але гегають. Звичайно, це — на клеп на чесних радянських гусей, які ніколи не порушили б возз'єднаний правопис Академії Наук УРСР. Але на тому не кінець. Інший націоналістичний космополіт, якийсь Еко, нарисував портрет того гусака — та ще й за гратачами чи, як вони кажуть, за гратачами. Ця вигадка прищепилася в народі так швидко, що нині тільки й чуеш по колгоспах, птахофермах і радгоспах України оте гайде націоналістичне "ге-ге-ге".

— Маю того! — вів далі тов. Марусенко. — Парубки й дівчата збиваються в гуртки, про щось шепочуть і речочуть, аж луна йде. А спітай їх, чого? — вони не пояснять, тільки далі хихикають. Неодмінно щось протидержавне замишляють, бо якщо народ сміється, то до революції вже тільки один крок... І справді, наші підслухувачі доносять, що українські люди дедалі жаваше мізкують. "Раз такий звук у нас є, — кажуть вони, — то й літера потрібна для письма". Тямущіші серед них пригадують ще й т. зв. історичні факти, мовляв, "дійсно, була в нас така літера: чепурненька, із задеркуватим носиком, струнка й веселенька, немов полтавчанка. Та й розумна з біса ця літера — вміє допомогти українцеві відтворити чужомовні слова краще, ніж це будь-коли трапляється в кацапській мові".

— От про що гомонить український люд, який досі сумирно благоденствуєвав, закінчив доповідати тов. Марусенко.

— Знайти бунтівника і в дібах привезти його сюди, в Київ! — ревнув сердитий тов. Нікіченко, бо його дошкалив натяк на можливість більшої досконалості української мови за російську.

З кабінету великого начальника тов. Марусенко вийшов з кирпою догори: адже це йому, Марусенкові з львівського КГБ, а не полковникові Ф. Долгіх з Івано-Франківська таку важливу державну справу припоручено!

Тим часом, як тільки за Марусенком зачинилися двері кабінету, тов. Нікіченко хап за трубку телефона — і дзелень-дзелень до Москви.

— Тов. Андропов! Дозвольте мені прослідити цю справу поліційними й науковими пристроями!.. Я думаю послати зі спецвідділом ще двох-трьох

учених баранів з нашої Академії. Вони й так да-ремно наш радянський хліб псують, тож нехай помагають нам викоренити бунт у самій свідомості місцевого населення.

— Якщо мова про свідомість, то ми пошлемо вам на допомогу тов. Лунца з московської психіатричної лікарні КГБ. Йому б тільки голову підшукати, а він уже її розкрутить хоч би що — відповів голова всесоюзного комітету державної безпеки. — І не довго думаючи, розвеселений вигадливістю хохлів щодо приборкання націоналізму, тов. Андропов ддав: — А як тільки зловите бунтівника, негайно його в Москву, як екс-понат до музею КГБ.

**

Поїхали слідчі, поїхали гончі, а з ними набундючені доктори й професори, психіятр і лінгвісти, а зокрема спеціялісти від "ударення", цебто від офіційного наголосу. Звісно бо, державна це справа й науково-делікатна. Три місяці безперервно шукали по всіх областях України. Багато гусей потрошили їхні роботищі щелепи, на щастя, зволожувані самогоном-перваком і державною горілкою, щоб від надмірного тертя, гляди, не перегрілись зуби. І що ж їм закинеш — утили чимало.

Згідно з інструкцією тов. Нікітченка, спец-ветеринар КГБ штудерно підрізував язики гусям — очевидно, лише тим, що уціліли після наїзду спецвідділу "по боротьбі з лінгвістичним бандитизмом". Чому?.. Бо вперті українські гуси ніяк не слухали наукових аргументів київських академіків, знехтували настанови запопадливого д-ра Лунца з Москви і далі традиційно гегали на глум правописові Академії Наук УРСР. Ну, що ж, довелось тим гусям відібрati їхню гусячу мову. Раз нема такої літери, то й не треба їм язика.

На початку четвертого місяця того славетного рейду (а був це місяць Жовтневої революції!) гончі та слідчі мало що не відсвяткували свою перемогу. Тропу бунтівного гусака випадково надібав тов. проф. П. Оцілуйко. Випивши зайву чарку з нагоди "Октябрської годовщини", він вийшов на двір полічити колгоспні зорі. Опісля, зробивши ухил не в той бік, що треба, він — замість у хату — непевними ногами попхався у хлівець. Та тільки відхилив він двері, як назустріч йому пролунало: ге-ге-ге!..

Професор продер очі (як не тяжко йому це довелося) і побачив те, за чим надзвичайна комісія "по боротьбі з лінгвістичним націоналізмом" три місяці марно ганялася по всій Україні: в гурті двох десятків породистих гусей сидів гордовито красень — український гусак. Професор П. Оцілуйко не мав ніякого сумніву: гусак саме читав лекцію націоналістичної вимови гусям — зрілим, молоденським і ще зовсім маленським, бо вони всі немов під команду: ге-ге-ге!..

— Карапул! Сюди! Бунтівник тут, тут він! — заверещав учений товариш. На його вереск викотилися з хати голова колгоспу ім. Дзержинського,

всі гончі, слідчі та інші вчені. Хто як міг: дехто пішки, підтримуючи інших, а дехто "верхи" — на своїх чотирьох. Всі вони посунули бойовим російським строем на "бункер" бунтаря-гусака. Тим часом професор П. Оцілуйко вже ухитрився схопити гусака за його довгу шию саме тоді, коли той був зайнятий прикриванням відступу гусям через віконце. Здавалось, пробила остання година волі для гусака.

— Підеш гусаченьку в Москву кару відбувати! — мугікав зловтішно академік, якому вже ввіжився орден за таку заслугу. Ale в цю мить він закричав з болю і руками закрив обличчя. Гусак з усієї сили клюнув дзьобом академічний ніс, що й без того червонів немов советський прапор.

"Аж кров бризнула струменем і ще раз окропила священне знамено", — ось як незабаром писатимуть віршописні члени Спілки Письменників СРСР, прославляючи цей бій за єдність московської імперії. Ale покищо було не до віршів. Зупинити гусака не можна було ні криком, ні благаннями, ані навіть соковитими висловами з мови Луки Мудіщева, що, як відомо, особливо придатна саме для такої культурної розмови. Гусак шугнув крізь віконце і зник у сусідському гайочку, що його пополам розтинає залинища.

— Шукай вітра в полі — промовив проф. В. Р. Усанівський, стираючи з обличчя пил і піт.

— Тепер нам не буде спокою ні вдень, ні вночі, — зідхнув слідчий психіятр із Москви.

— Прогавили ми прекрасну нагоду зловити бунтівника. Адже нема сумніву, що це був таки він. Засів у непоказному місці, поблизу лісу й залиници, а таємні зв'язкові закордонну літературу доставляли йому сюди. Звідси він розпочав снувати сітку підпільників, які літеру Г масово по всій Україні розсівали.

— Дивись на отих трьох маленьких гусачків, що ми їх захопили разом з гусьми. Вони ж ледве шепелявлять, а вже нас кацапами прозивають, хоч самі ще ні ге ні ге не знають.

— А що вже найгірше, то поговорі, який піде в народі про нас і про гусака. Ви ж бачили за плотом гурму хлопчиків і дівчаток... Вони, лузуючи соняшникове насіння, лукаво на нас споглядали і згірдливо плюхалися в нашу сторону. Попробуй заткнути їм пельку! — додав начальник спецвідділу.

Вже не так пились пива-меди, хоча й порожніли пляшки і сохли необгрізені гусячі кості на тарілках. Треба було повернутися до Києва й давати звіт грізному начальству. I що відповіси, коли спитають: "Як ви сміли прогавити?"...

II

Тов. Нікітченко лютував, погрожував мордовськими таборами, а опісля нараджувався з членами центрального комітету компартії України і знову телефонував у Москву. Нічого йому не помогло. Його таки перевели на "відповідальнішу роботу", а з новим чиновником КГБ прибув ще й

спецкор від психологічної війни В. Большаков з інструкцією від тов. Андропова: — Проголосити гусака мертвим або ж оголосити, що його ніколи не було, нема й не буде.

Наказано — виконано. В місцевому радіомовленні та в районних газетах, що їх заборонено вивозити закордон саме з уваги на такі секретні події, як ця з гусаком, оповіщено всім живим і півживим громадянам найсувереннішої республіки:

— Пильні органи державної безпеки, співдіючи з прикордонними частинами, нещодавно викрили змову недобитків українського буржуазного націоналізму. Прочісуючи прикордонний район єнської області, захисники країни перемігшого соціалізму застукали групу націоналістичних агітаторів на палкіх дебатах про те, як ім вносити розлад у возз'єднаній алфавіт Української РСР при допомозі незаконної літери г. Закордонний самозванець Гусак, що користувався псевдонімом Невмирака, загинув при переході радянського кордону. Його співробітників — декілька збаламучених радянських гусок — спіймано живцем і вони, після перевиховного курсу в психіатричній лікарні ім. В. Сербського в Москві, широко покаялись. Таким чином, наші доблесні органи державної безпеки ще раз знешкодили підступні спроби слуг міжнародного капіталу підрвати єдність нашої Вітчизни, СРСР..."

Народ уважно слухав і читав це важливe повідомлення, а з іще більшим зацікавленням спостерігав за міліціонерами, які безглуздо стріляли по всякій перелетній птиці. Стріляли, бо так звелено. Більшість розсудливих громадян зробила висновок: — Мабуть, таки буде війна з китайцями, якщо кацапи вже навіть до гусачих язиків добираються...

Інші, потаємно, розповідали одне одному:

— Як вийдеш зоряної ночі на могилу, над річкою Синюхою або над Інгульцем, то опізночі почуєш гелгання. Оце й він, отой Гусак-Невмирака летить.

— Якщо в тебе душа щира, українська, то побачиш... Я бачив і чув, коли стояв над морем оподалік Одеси. Була липнева ніч, тиха. А там високо між хмаринками, дивлюсь, летить він. На всю Україну оком споглядає й бадьорим голосом кричить-закликає: Ге-ге-ге! А за ним тьма-тьменя на різновидних птахів. Небо вкрили і всі прямують начебто в сторону Холодного Яру. Слухаєш оте просте гелгання і чомусь здається тобі немов отому Яремі з Шевченкових "Гайдамаків", що й тобі "виростили крила", а рука сама шукає ручки свяченого.

Бачили й чули його молоді й старі, діти і юнаки, парубки і дівчата, сільські та навіть міські недовірливі люди. На Підкарпатті й на Закарпатті, на Буковині і на Волині, на Поліссі й на Чернігівщині, на Полтавщині та на Приазов'ї, на Донбасі й навіть на Вороніжчині.

Але бачили й чули, що несамовита легенда твориться в народі — і республіканські гончі й слідчі та їхні всесоюзні наглядачі. І знову пішли

таємні наради, і знову зловіщи рішення центральних і обласніх комітетів. Аж ось визначено генеральну лінію: — Не виходь із строю! Підпираї мури імперії, що тріщать від гелгання Гусака-Невмираки!

Послідовно, органи державної безпеки почали підпирати ці мури спеціальними прогресивними заходами, зокрема ж в Українській РСР. Почались розшуки за підозрілими громадянами, які своїм прізвищем, виглядом або будь-чим скидаються на "співчуваючих рухові за літеру г та на її пропагандиста, легендарного Гусака-Невмираку".

Насамперед, користуючись з багатого досвіду епохи культу особи, вирішено вивести в перевиховні тaborи всіх, чиє прізвище мало склад "еко". Але як тільки ці заходи стали відомі широким колам громадян, затривожені особи почали змінювати свої прізвища при допомозі вставного "н". От звідкіль появилось стільки Енків у сучасні УРСР — дуже вірний, служивий люд і, розуміється, талановитий хоч куди. Ще хитріші за них закінчували свої реформовані прізвища шанобливою літерою "в". З того постали численні прізвища громадян СРСР з кінцівкою "енков".

А були й такі простодушні особи, що кидали все й тікали. Хто в шахти Донбасу, хто на Підкавказзя, а інші в Казахстан чи аж над Амуром. "Нехай з косоокими, аби лише не з карапами кривобокими", — казали нишком.

Як це звичайно буває в прогресивній системі всеросійської демократії за такої ситуації, трапляється ситуаційні непорозуміння. Ось у поїзді, що минав Уральські гори, серед юрбі подорожників-втікачів з прізвищами Гусь, Гусак, Гусаченко, Гусарик, Гусаківський, Білогус та серед усяких еків, енків та навіть енков дивним дивом заплутався чоловік з прізвищем Півень. Здивовані супутники запитали його: — А чому ви, Петре Васильовичу, на край світа претесь?.. На гусака ви схожі, а прізвище Півень не викличе підозри навіть у найтемнішого чиновника КГБ...

Громадянин Півень почевронів по самі вуха, оглянувся на свою дружину, що мирно дрімала на клунках, і стиха на те:

— Та воно то правда, що ви кажете. Моя жінка — галичанка, інколи мене жартома Когутиком величає. На гусака я не схожий, але хто з вас гарантує мені, що слідчі КГБ повірять мені, що я Півень, а не Гусак?.. Тому я зібрах свою мізерію та з жінкою до поїзду. От і іду з вами, хорошими...

III

Про такі й подібні дивовижі в Україні розповідала повновида рум'яна молодиця своїм новим сусідам над річкою Уссурі, де понад лісом білять українські хати, до яких соромливо тулиться червона калина. Хтось із слухачів запитав її:

— А як же ви, небого, попали до нас?.. Теж навмання тікали, хоч на гуся ви не схожі та й прізвище ваше не має небезпечного складу?

— Та ні, вийшло якось так, — виправдувалась молодиця. — Спересердя я в очі сказала нашому голові колгоспу, такому зайді з Вологди, яких у нас тепер усюди багато. Нас, нещасних, кажу йому, експлуатуєте, як расисти негрів у Південній Африці, але ніччю, як тільки Гусак-Невмирака загелгає, то ви — всесоюзні герої! — землю в крапиві носом клюєте зі страху, неначе літак пікірує вас... Сказала це, а він, клятий, тільки зіщулився, слова не одрік. Але через днів два. удо світа, приїхали "вони" по мене й кажуть: "Давай поїдемо, тітко, на добровільне поселення аж над Амур. Там тоже русская земля." Ну й повезли. Як бачите, приїхала до вас і не нарікаю. Те, що думала, кацапові вічі одрубала. А тут своїх знайшла і про своє розказала. По всій Україні народ нині думає, прислухається і виглядає, з якої сторони нашої землі Він, Невідомий, надлетить і покличе їх...

Тим часом у Києві в неофіційних квартирах представників гнобительської нації та в офіційних приміщеннях вислужників їхніх з-поміж гнобленої нації щоночі поза північ світяться світла, не гасяться. Там теж не сплять, на небо споглядають і час-від-часу в записниках занотовують

секретні звіти про те, в якому саме районі тієї ночі зенітки били по літаючих маревах.

Їхні радисти, таємнико при чарці, один одному теж шепотом розказують:

— Це по ньому били. Сам я на радарному екрані бачив. Крила неначе в літака Туполев 114. Дзьобом поміж зорі протинає, а на Чумацький Шлях гукає: Ге-ге-re! Від того гелгання навіть найсонливіші хохли-квіслінги прокидаються, прислухаються і несподівано відкривають, що вони теж у силі на власну думку спромоглися. Недобре щось твориться з цим людом, недобре...

Нічого дивного, що відповідальним товаришам у Києві та в Москві не спиться. Але ще гірше за них почивають себе деякі вчені з Академії Наук УРСР. Вони довго не можуть заснути, бо не знають, на яку завтра треба буде ступити. Адже кому як кому, але їм — вченим головам — відомі страшні слова французького демократа Ля-сурса, який напередодні революції з ешафоту кинув у вічі могутнім самодержавцям: "Ми гинемо сьогодні, бо народ спить, але завтра згинете ви, бо прокинеться народ!"

Своїм гелганням Гусак-Невмирака не дозволяє народові прогавити отої важливий завтрішній ранок.

Костянтин БАСЕНКО

СКАЖИ МОЇЙ КОБИЛІ "ТПРУ!"

Жінка у колгоспі — велика сила.
Така сила, що й передати несила.
Корів дойті вона, свиней годує вона, вівці стриже,
буряки сапає та прориває вона, кукурудзу доглядає, льон бере вона.

Все вона!
От якось посидала велика сила під час обідньої перерви на межі між кукурудзою та горохом і повела масово-роз'яснювальну роботу.

— Щось я твого Миколая давно бачила, — починає перша.

— На ноги заслаб, — відповідає друга. — Ранком з ліжка підвстись не може. Аж стогнє. У колінах, каже, болить і крутить. Під вечір відпускає, то він ото дібає до сільмагу пива попити та з сусідами побрехати — і знову в ліжко. От тільки й відпустило на три дні, коли у Гальки весілля гуляли. Гопака навіть вишкварював. А то все лежма, все лежма...

— А вночі добре спить? — запитує третя.
— Нівроку. Як захропе, то я прокидаюся і штурхаю його під бік, щоб перестав, бо діти лякаються. А в нас же їх восьмеро...

— А мій відколи у пожежники пішов, то вночі вже й спати не може. Так за день натрудиться,

що потім всеньку ніч роман "Коли зустрічаються двоє" читає — і все одно не засне.

— Охх-хо-хо-о! — зіджає четверта. — Немічі чоловіки пішли. Мій обліковцем влаштувався, бо фізичецькі працювати не може. Вдома ні в чому не допоможе. Одного разу тільки й допоміг. У нас за повіткою гарба ще з часів одноосібщини валялася. То я кажу йому: попиляй та внеси кудись, щоб очі не музолила. Так він пилити не захотів, бо важко, а взяв гарбу на плечі, городами виніс до яру і кинув...

— Що немічні, то немічні, — підтакує п'ята. — Мій як згодився комірником працювати, так і апетиту позувся. Устану ото ще вдосвіта, наварю, насмажу, а він прокинеться, виделкою покопирсає — і не єсть. Боюся, щоб не хвороба яка, бо живіт дуже росте. Три паска вже луснуло, дротом зараз підперізується.

— А мій так зовсім охляв, — встрияває у розмову шоста. — Бо іздовим працювати теж важко. "Манько, — питає вчора, — будеш зі мною їздити?" "Навіщо?" — сполосшилась я. "Казатимеш моїй кобилі "тпру!", бо у мене силов немає".

Порозмовляли отак баби, глянули одна на

ШЕВЧЕНКО І СКОВОРОДА

Та ѹ списую Сковороду
Або "Три царіє со дари".

Т. Шевченко

Із Сковородою Шевченко знайомиться рано — навчаючись у школі, в учителя-дяка. На початках це знайомство було емоційне, обмежувалося на чуттєвому сприйманні, бож наш поет був іще восьмилітнім хлоп'ям. 1822 року, цебто рівно в сотий рік з дня народження філософа Сковороди.

Першим Шевченковим учителем був мандрівний дяк у його селі Керелівці — Губський. Ма- буть, він і був тим дяком, укравши в якого п'ятака, Шевченко-школляр робив собі з купленого паперу мережану книжечку та, сковавшись у бур'яні, списував Сковородині поезії.

По двох роках учителем у Керелівці став стихарний дяк Богорський. З ним Шевченко й дійшов вершини мудrosti дяківської школи: утік від нього. Складалась не єдино-виняткова в такому випадку колізія — учень переростав учителя. Підлітка вабив більший світ за той, якому він мусив коритись, вабив великий світ, сприйманий з "Саду божественних пісень" Сковороди, що так яскраво пов'язані з реальним життям, не до порівняння з яким були тексти Псалтиря, що на ньому досить добре засвоїв школляр мудрість читання.

Незабарившись, приходить мудрість розуміння читаного. Сковородині пісні-поезії засівали в молодій душі гін до прозріння, до пізнання життя людей у ньому. Вплив тих "божественних пісень" на свідомість майбутнього поета був безперечний. Поетичні твори Сковороди (писані в різні роки й різних приводів та об'єднані потім у збірку під спільним заголовком), списувані в рукописних копіях тогочасною українською книжною мовою, були чи не найпопулярнішим читанням на той час серед письменних людей, вони ширилися у народі через усне засвоєння. Шев-

одну — і ну реготати.

Аж тут з-за кукурудзи вийшов бригадир — у штанях і з вусами — і заговорив:

— Товариші баби! Ви регочете, а робота стоїть! У такий відповідальний момент, коли треба доглядати плянтациї, коли робочої сили нехватка, ви забули про совість і організуєте самодіяльність, аби пореготати. Сором, товариші баби! Не забувайте, що жінка в колгоспі — то велика сила!

Велика сила звелася на ноги, взяла до рук сапи і пішла доглядати плянтациї.

Бригадир з вусами і в штанях задоволено кахикнув.

ченко в повісті "Княгиня" згадує, як його перший учитель-дяк, поступаючись місцем присланому з Києва справжньому дякові, склав у торбу все своє добро і забрав з собою в дорогу "зошит з синього паперу з сковородинськими псальмами".

Чи не було і в Шевченка спонукою "списувати Сковороду", як шляхетне бажання мати в себе власну копію єдиної на тогочасну Україну збірки таких повчальних поезій? І чи не від учителя-дяка могла дістатись йому копія тієї збірки для списування?

Пісні-поезії поета-мислителя спонукали радіти й плакати. Вони хвилювали малого адепта книжної мудрості хоча б уже тому, що були укладені мовою, в порівнянні до церковних книг, приступнішою й зрозумілішою; вони говорили про довкільний близько-діткливий світ. Прогляньмо хоча б на такі рядки з 9-ї пісні:

Голова всяка свой іміст смисл;
Серцю всякому своя любов,
І не однака всім живущим мисль:
Tot овець любить, а тот козлов.
Так і міні вольності одна єсть нравна
І беспечальний, препростий путь.
Се — моя міра в житті главна;
Весь окончиться мой циркуль тут.

Чи не звідси, з джерела такого поетичного контексту, характерного для цілої збірки "Саду божественних пісень" і для свідомості її автора-філософа, в молодика Шевченка приходить наявніня, з якого встановиться непорушне усвідомлення провідної мети в житті — "вольності"! Списуючи Сковороду, Шевченко ще в ранньому віці міг затягнути духовний, ідейний сенс сковородинських образів: орла, що родившись для неба, не спроможний був літати в ястині, в тісній печері, без світла й простору, як образ простої істини, що щастя досяжне кожній людині, що гідність людини живе в ній самій, що найвищою вартістю людини є її духовні, а не матеріальні надбання, і що метою самого життя є пізнання добра, пізнання себе як носія скарбів добра...

І чи не відтоді, з часів "списування" — зворушеного читання з співом і слозами — Сковорода стає Шевченкові його духовним батьком? З його духа печаттю Шевченко, "без свити, без хліба", піде по Україні "шукати людей, щоб добрі навчили". Те воїстину Божественне наявніня сковородинського сенсу життя, що його так драматично переживе замолоду Шевченко, й повело його шляхом народньо-епічних великих вимірів подвижника, національного поета, в якого "раз добром налите серце — вік не прохолоне"!

Драматизм того молодечого шукання і пізнання життєвої істини закріпився за Шевченком назавжди. Повертаючись із заслання, осяний досвідом

життя, Шевченко нотував у Щоденнику болючу згадку, пов'язану з академічною майстернею Брюлова, де почалось перше його віршування: "Дивно подумати... я займався тоді складанням українських віршів, що потім впали таким страшим тягarem на мою бідну душу. Перед його (Брюловим — П. М.) чудовими творами я задумувався, я леліяв у своїм серці мого сліпця-кобзаря та моїх месників-гайдамаків. В тіні його прекрасно-розкішної майстерні, мов у палючим дикім стелу наддніпрянськім, переді мною переходили мученицькі тіні наших бідних гетьманів. Переді мною розстилався степ, засіаний могилами.

Переді мною красувалась моя прекрасна, моя бідна Україна, у всій незайманий, замріяній своїй красі... Я задумувався, я не мав сили відвести моїх духовних очей від цієї рідної, чаруючої привабливості. Покликання та й годі".

Безперечно, це покликання зродилось у Шевченка із сковородинської філософії життя. Шевченків ліричний герой напочатку укладається повністю в образ сковородинського хову — з його ставленням до буття; він повністю зформувався і дозрів у ліричних відступах творів "Малого Кобзаря" й "Чигиринського Кобзаря" — у творах, написаних до збірки "Три літа". Читайте ліричні відступи в "Причинні", у посвяті Котляревському, Основ'яненкові, в "Катерині" та інших поезіях, датованих переважно 1838-39 роком. Ставлення ліричного героя до буття в цих відступах побудоване на сковородинській антitezі добра і зла, добрих і злих людей. Це ще мога молодого поета, якому не завершився й 25-ий рік життя.

Медитації й почування тих ліричних відступів безперечно походять від Сковороди. Але є не менше підстав вказувати на їх джерело в українській народній філософії та психології, якою була перепоєна душа молодого поета дослівно від колиски; у Святому письмі, засвоєному ще із школи від учителя-дяка, і, зрештою, в особистому спогляданні життя, сповненого добра і зла. І коли б у ряді поезій раннього періоду Шевченко не мав "Гайдамаків", роздумування його молодечої лірики здавалися б філософією, переспіваною не з власного голосу. Одного вступу до геніяльної поеми вистачає, щоб бачити, що вже в молоді роки в Шевченка був розвинений нахил до філософського сприймання життя: як кардинально переломлюється для поета світ в образах конкретних історичних подій!

"Все йде, все минає — і краю немає..." — це чудовий чарівний світ, вічний, безкрай... А на землі: "Тяжко — важко! Кат панує". Шевченкові "Гайдамаки" — це вже формування ідеології. Людина не стає повноцінною лише в проявах шукання істини: вслід за пізнанням істини приходить вищий ступінь свідомості — її ставлення до істини, ідеологія. Як у випадку з учителем-дяком, так і в даному випадку у Шевченка, — та сама колізія: учень-поет переростає учителя-філософа. У Сковороди були прояви ідеологічних формулювань, але далі окремих висловлювань він не

йшов: "Дерзай!" "Не бійся, чоловіче, прагнень!" — звертався філософ до свого молодого сучасника. — "Загострой свій меч! Не забувай, що наше життя — це безперервна збройна боротьба". В ідеології Сковороди не дійшов до системи такою мірою, як у своїй філософії.

Філософія Сковороди в основі своїй онтологічна — про буття, в центрі якого він ставить людину. Зрештою, що таке людина? Питання може бути вічним. У філософії також, як і в інших ділянках пізнання людини, в етиці, соціології,

Григорій
Савич
Сковорода

скажімо, кожна епоха має свої критерії. І за всіх епох, хоч би якою була відповідь на поставлене питання, вона приводить до того самого визначення: людина — це її ставлення до істини. Істину філософи відкривали й заперечували, абсолютнозували й обумовлювали, але завжди вона лишалась об'єктивною: незалежною від ставлення до неї суб'єкта — особи, громади, суспільства. При всіх цих аспектах пізнання знаходимо й відповідний образ людини: вона є тим, яке її ставлення до об'єктивної істини, як розуміє вона істину для себе — є вільною чи рабом, є одухотвореною чи твариною. Так ставить проблему істини Сковорода й розв'язує її позитивно в своєму вченні про самопізнання, про пізнання людиною себе самої. Філософ закликав піznати істину, бо це означало піznати й піднести себе до становища вільної особистості: "Піднеси ж від землі мислі твої й зрозумій людину в собі, від Бога роджену..." "Пізнаєш істину, додається тобі сонця в крові". "Та й чим відрізняється людина від худоби й звіра, не пізнавши себе?"

Ставлення до істини у Шевченка-поета досі бачимо узагальнене до поняття вічної правди. У "Гайдамаках" поет починає бачити набагато далі: зло ходить по його рідній землі й мститься на його народові. Тепер його позиція інша — злій силі повинна протистояти також тільки сила,

вона — сила добра, як у народньому пантеолі небесних сил Архистратиг Михаїл, чи святий Юрій, що вміє стинати голови зміям...

Замучені руки
Розв'язались, і кров за кров,
І муки за муки!

Якщо досі у Шевченка переважало ставлення до дійсності ретроспективне, то тепер духовний зір великого поета повертася баченням до сучасної йому України. Духовне обернення збувається через реальне: будучи студентом академії мистецтва в Петербурзі, в 1843 році Шевченко відбуває подорож на Україну, відвідує рідні місця, а в 1845 році, закінчивши академію, повертається назавжди на Батьківщину, багато подорожує з дорученням Київської комісії для вивчення пам'яток старовини. Його поетична творчість досягає найвищого піднесення. Призбирані за останні три роки (до 1845 р.) поезії він списує в окремий зошит, назвавши збірку "Три літа".

З В Е Р Н Е Н Н Я

У зв'язку з тим, що на цей рік припадає 250-річчя з дня народження визначного поета і філософа Григорія Сковороди, звертаємося до науковців, письменників, поетів, журналістів присилати для друку в нашому місячникові короткі статті, переклади на сучасну українську мову з цінної Сковородової спадщини: есеї, твори, присвячені пам'яті ювілята.

Ювілей Сковороди відзначатимуть на Україні і в усьому світі за програмою ЮНЕСКО. Вважаючи цей ювілей великою культурною подією і для українців у діаспорі, сподіваємося, що й нашими силами цей ювілей буде гідно відзначений.

Редакція "Нових Днів"

Поруч із знаменитою ідеологічною трилогією "Сон", "Кавказ", "Посланіє" сюди ввійшли найвизначніші Шевченкові твори з історіософічним змістом, які він міг написати.

У шевченкіяні жодна інша пов'язаність у формуванні ідеології й світогляду Шевченка не може бути близькою до правди за єдність Шевченко — Сковорода. Однаке, до обох їх треба віднести незаперечність і того, що поза ідеологією, формованою теоретичними джерелами, існує ідеологія, формована історично переємністю, життєва досвідом, — стихійна, природна ідеологія народу, закорінена в серцях людей, про що так ідентично висловився Шевченко: "І неситий не виоре на дні моря поля, не скус душі живо..." На роки ідейного дозрівання Шевченкового історично це була ідеологія Гайдамаччини, до болю жива в народній пам'яті; ідеологія, зроджена тією ж кріпацькою дійсністю, від якої Сковорода, будучи сучасником найбрутальнішого її прояву

в часи Гайдамаччини, згірдливо відвернувся, "а наш жереб з голяками", — висловився філософ, ставши на все життя по стороні свого покріпаченого народу.

Шевченко і Сковорода — одного поля ягоди, лише різної пори. Для Шевченка Гайдамаччина була дідівською минувшиною, столітньо-віддаленою добою, з відстані вона набирає для нього епічного звучання, гомону боротьби, що формує його ставлення до сучасної йому дійсності за Миколи I, виявлене демонстративно в поезії "Три літа" і в цілій збірці творів цієї назви. Згадане вже ідеологічне обернення поета відбувається категорично:

І я прозрівати
Став потроху... доглядаюсь —
Бодай не казати!
Кругом мене, де не гляну,
Не люди, а змії...

Говорячи про прямий, історично вторований зв'язок Шевченка з Сковородою, розуміємо, що це був зв'язок генетичний. Шевченко починає себе від Сковороди, як, скажімо, Сковорода від Вишенського, маємо послідовність, ланка за ланкою, того самого ідейно-ідеологічного формування українського народу в націю. Шевченко не спинився на Сковороді, не став лише його послідовником-спадкоємцем, а пішов далі свого попредника-філософа, історично продовжив до виповнення процес духовного самовизначення українського народу, батьком якого став Сковорода.

Так творча діяльність, уся суспільно-громадська активність Шевченкова піде аж до свого завершення під провідною концепцією сковородинської філософії права людини:

Ви — розбійники несні, —
Голодні ворони!
По якому правдивому,
Святому закону
І землею, всім даною,
І сердешним людом
Торгуєте?

Сковорода відокремив людину в окремий світ вилучив її із світу речей: вони привласнюються, а володіти — значить поневолювати, у відношенні до людини, і категорично заперечив прерогативу будь-якого авторитету посягати на волю людини. Шевченко по-своєму возвеличив людину, на сторожі коло неї поставив своє слово.

Без вивчення Сковороди просто неможливо зрозуміти жодного постулату Шевченкової ідеології й світогляду. Тема Шевченко і Сковорода буде трактована формально, якщо обмежити її до літературних аналогій: порівнювань у текстовій схожості, в тотожності змісту чи в подібності окремих образів, цього можна знайти багато.

Незаперечною, наприклад, є подібність в окремих аспектах бачення тієї самої кріпацької імперії у творах з тією ж назвою "Сон" у Сковороди і у Шевченка. Уподоблює ідейною настанововою

змісту відома Шевченкова поезія "Світе ясний, світе тихий" легенду про діда й бабу, що збудували хату без вікон — з філосовського твору Сковороди "Розмова п'яти подорожніх про істинне щастя в житті", зокрема її фінал, у якому, за доброю радою, прорубуючи вікна, старий, наче молитву, проказує відчіність до явлення замурованого стінами світла-світу: "Світе веселий, світе життєвий, світе всюди сущий, світе повсякчасний, світе нелукавий, прийди й прости, осіни храмину мою".

Сутність сковородинсько-шевченківських аналогій не вичерпується їх літературним характером, вона полягає в їх функції, в історичній суті їх значення. Чи численні Шевченкові поетичні інвективи, звернені до Бога, та викривання церкви, яка в ті часи повністю стояла на послугах кріпацького темного царства (Франко), не є історичною аналогією до також численних філософських висловлювань Сковороди про суперечність офіційної церкви в імперії з ідеєю християнства? Чи не є прямою аналогією з тієї ж ланки викривання російської церкви в Шевченковій поемі "Кавказ" ("Храми, каплиці і ікони і мірри дим... за кражу, за війну, за кров...") — до сковородинської гносеології, теорії пізнання, в пляні відношення явища й сутності, що своєю функцією є тим же запереченням тієї ж дійсності в історичній пересмості на цілі століття, від Сковороди до Шевченка; заперечення анексії України російською імперією?

В одному з діалогів, наголошуючи на дохідливості своєї позиції, Сковорода навіть про сутність будівлі говорить: "Потрібно... ще знати й для яких рад чи діл той дім побудований — бісам у ньому жертву приносять чи невидимому Богові, розбійниче житло там чи ангельська оселя?"

І чи не є Шевченкове "Посланіє" історично-поетичною версією в шевченківськім ідеологічнім аспекті Сковородиного вчення про самопізнання як шляху до духовного самовизначення українського суспільства? В трактаті "Жона Лотова" читаємо у Сковороди прекрасну апологію вільної людини: "Слухай же! Хай написане буде це перстом божим на серці! Створення людини є те друге народження. Воно буває не тоді, коли содомська людина із плоті й крові і, ніби з багна й болота горщик, утворюється..."

"Тілесний кумир обмежений, замкнений тіснотою. Духовна ж людина є вільна. У височині, у глибині, у широчині літає безграницю. Не заважають їй ні гори, ні моря, ні пустині. Вона прогляне віддалене, прозрить захоронене, заглядає в прездебувше, проникає в майбутнє, крокує по лиці океану, входить замкненими дверима. Очі її голубині, орлі крила, оленева вправність, левиця рішучість..."

Аналогії Шевченко — Сковорода походять не від звичайно бачених рівнобіжностей явищ, вони йдуть від єдності того ж процесу — розвитку — єдиної історичної сутності. Чи не завершуються численні Шевченко-Сковородинські аналогії всі однією єдністю: Сковорода вчив — творені на

насильстві державні конгломерати неминуче розвалюються, Шевченкова переємність цього вчення проголошена непроминаючим у нашій духовості імперативом — розкуйтеся! Сковорода є батьком духовного самовизначення українського народу, Шевченко — ідейна сутність цього історичного явища.

ПРАДАВНІ ВЕЛЕТИ

Від Чорного моря до Карпатських гір зеленіє нивами, бує рясними садами, чаюючими гаями й казковими дібровами українська земля. Тихі береги незабруднених річок, кришталеві озера, ділянки пралісів, каньйони Криму, таємничі печери Придністров'я, дика незаймана природа Чорного моря, прохолода поліських борів ваблять туристів, дарують людям радість і вітху.

Ще наших прап鲁рів вражали могутні велетні дуби. Під розлогими шатами "Перунового дерева" праслов'яни правили молитви, приносили жертви своїм богам, приймали важливі військові й державні ухвали.

З віковими деревами пов'язуються видатні події нашої історії. Прадавні дуби в різних куточках України бережуть пам'ять Тараса Шевченка, Богдана Хмельницького, Івана Франка, Миколи Лисенка, інших славних синів нашої Батьківщини.

Великої популярності набув реестр-довідник "Заповідники та пам'ятки природи України" О. Липи й А. Федоренка, виданий Українським товариством охорони природи у 1969 році. В вінниці згадано сімсотлітній "Залорозький дуб" та його знамениті ровесники в Ірпіні Київської області й Дубровицькому районі на Рівенщині.

Протягом 1969-1970 рр. у реєстрі вікових дерев з'явились адреси ще 83 довгожителів рослинного світу. В Черкаській області взято під охорону шестистовбурний дуб, вільху, що зрослася з дубом, а також дуб Богдана Хмельницького неподалік села Виграїво Корсунь-Шевченківського району віком близько 800 років і "Віковий дуб" на хуторі Буга Чигиринського району, за всіма ознаками, не менше тисячі літ.

Олексій Ющенко

"Літературна Україна"

ДО ПЕРЕДПЛАТНИКІВ "НОВИХ ДНІВ"

Нам пощастило дістати знижку поштової оплати за пересилку журналу. Але пошта вимагає, щоб усі передплатники були дійсними передплатниками — ніхто не сміє бути з понад трьохмісячною заборгованістю. Інакше пошта відбере нам привілеї. Тому просимо всіх заборгованих передплатників розрахуватись за минуле та відновити передплату на наступний рік. Просимо зробити якнайскорше, щоб ми не припиняли висилки журналу, або не мали прикрих наслідків, які ляжуть знову фінансовим тягарем на видавництво.

Адміністрація "Н. Д."

"ЧОРНІ ДІРКИ" В КОСМОСІ

"Чорна дірка" в космосі — це те, що лишається на місці зірки, яка закінчує своє життя тотальним гравітаційним колапсом (цілковитим сплющуванням зірки).

Якщо "Чорна дірка" є дійсно найновішим відкриттям в науці, то, на думку вчених, важливішого поступу й уявити собі неможливо. Незалежно від того, чи маса "Чорної дірки" є трохи більшою за масу Сонця чи набагато більшою, вона подає "лабораторний модель" гравітаційного колапсу усього всесвіту, передбаченого загальною теорією відносності Айнштайна, зформульована ним ще в 1915 році.

Що ж собою являє "Чорна дірка", як вона утворюється, як її можна побачити і де її шукати?

"Чорна дірка" витворюється в процесі згасання деяких зірок. Доти, доки зірка має досить матеріалів для ядерних реакцій, які виділяють достатню енергію для втримування високого тиску всередині зірки, який (тиск) протидіє гравітаційним силам стискування, зірка перебуває в стані рівноваги. Після того ж, як маси матерії в основному вичерпані в реакціях, тиск усередині зменшується, а зірка стискається під впливом гравітаційних сил, які все збільшуються (сили тяжіння збільшуються, коли розмір зірки зменшується при постійній масі зірки). Якщо маса зірки не більша за 1,5 маси Сонця, процес сплющування (колапс) можуть затримати ядерні сили, і тоді процес кінчачеться зформуванням нейтронової зірки. Якщо ж маса зірки є в кілька разів більша за масу Сонця, то процес сплющування не може бути спинений, і тоді стається тотальний гравіційний колапс, в наслідок якого виникає "Чорна дірка".

Щоб зрозуміти явище "Чорної дірки" та її властивості, треба познайомитись із концепцією чотиривимірного простору — часу, а також з основними елементами загальної теорії відносності Айнштайна.

Ще в 1907 р. німецький учений Герман Мінковський привів Айнштайнів рівняння Спеціальної теорії відносності до простішого і симетричнішого вигляду, додавши трьох координат простору (довжина, ширина і висота) ще четверту координату, яка є добутком постійного числа на величину часу. Цей чотиривимірний простір підлягає законам звичайної Евклідової геометрії, узагальненої для четвертої координати.

Ще в 19-му столітті, щоб улеглити різni математичні обчислення, німецький математик Ріман увів геометрію, яка була узагальненням звичайної геометрії від плоских кривих і кривих поверхонь в трьох вимірах до рівнянь, які описують "криві простори" в чотирьох вимірах і більше. Уявити собі такі багаторозмірні простори неможливо, бо людське око рідко коли бачить більше ніж по-

верхню в двох вимірах (контури канапи, стола, підлоги і т. ін.). Уже в тривимірному просторі око має труднощі і тому летун, наприклад, іноді небезпечно круто повертає літак, обминаючи метери, які фактично знаходяться на віддалі сотень миль від нього.

Отже, чотиривимірний простір Мінковського безпосередньої фізичної реальності не має. Однаке, виявилось, що віддалі між двома точками, визначеними цим чотиривимірним простором, залишається постійною в системах, які рівномірно і прямолінійно рухаються одна до одної (як відомо, Спеціальна теорія відносності показує, що довжина і час змінюються в таких системах, а швидкість світла постійна).

У цьому полягає вага фізичного відкриття в працях Мінковського. "Інтервал" між двома точками в чотиривимірному просторі — часі виявився абсолютноним і спільним для всіх спостерігачів у таких системах.

Однаке, рівняння Айнштайна — Мінковського не показують впливу матерії на структуру чотиривимірного простору-часу.

Працюючи над розгадкою природи сил гравітаційного тяжіння (на Землі ці сили ми називаємо вагою), використовуючи праці Мінковського і геометрію Рімана, Айнштайн у 1915-16 рр. вивів нові рівняння, які показують зв'язок структури простору-часу в залежності від розподілу матеріальних мас в цьому просторі. Як показують ці рівняння, реальний простір, в якому знаходяться матеріальні тіла, викривлюється, а час змінюється. Тіла в такому просторі рухаються по кривих лініях — залежно від кривизни простору. Чим більша концентрація матерії, тим більша кривизна чотиривимірного простору-часу.

Ці рівняння лягли в основу Загальної теорії відносності Айнштайна.

Отже, в Спеціальній теорії відносності Айнштайн вивів зв'язок між вимірами спостерігачів, які рухались з постійними швидкостями по прямих лініях, а в Загальній теорії відносності він пов'язав виміри спостерігачів не тільки в системах, які рухаються з постійними прямолінійними швидкостями, а й в системах зі змінними швидкостями по кривих лініях.

Вживачи концепцію Загальної теорії відносності, можна приблизно уявити, що уявляє собою "Чорна дірка".

Зірки, в яких сплющування не може зупинитись і приводить до цілковитого гравітаційного колапсу, витворюють величезні гравітаційні поля, а кривизна простору біля такої зірки така велика, що ні світло, ні будьяка матерія не може вийти з цього простору. Така зірка стає невидимою, бо бачити можна тільки те, з чого світло випромінюється або від чого відбивається і вловлюється

нашим оком, а тому вона дістала назву "Чорної дірки".

Як же можна знайти ці "Чорні дірки" і де їх шукати?

Шукати їх можна буде, очевидно, тоді коли відбуваються інтенсивні гравітаційні радіяції, що випромінюються під час творення "Чорної дірки", та тоді, коли спостерігаються електромагнетні радіяції, які випромінює матеріял, падаючи в "Чорну дірку".

Але відшукати "Чорну дірку", яка одинцем рухається в просторі, де нема матерії, дуже трісно, а то й неможливо. Тут приходять на допомогу так звані подвійні зірки, тобто дві зірки, що обертаються одна навколо одної. Якщо одна з них стане "Чорною діркою", тобто невидимою, її ефект на рух другої залишається той самий. а тому по рухові другої зірки можна встановити наявність "Чорної дірки". Найсприятливішою є така ситуація, коли "Чорна дірка" і її супутник зірка рухаються дуже близько одна від одної і тоді "Чорна дірка" може вбирати в себе матерію нормальної зірки. Таке перехоплення матерії в подвійних зірках є відомим фактом, але коли вони обидві є нормальними зірками, тоді випромінювання не відбувається. Якщо ж одна з них "Чорна дірка" або нейтронна зірка, тоді під час перехоплення матерії неодмінно спостерігається сильне випромінювання.

Три чи чотири такі системи вже знайдено, але потрібний ще час, коли можна буде з певністю твердити, котра з них є "Чорна дірка", а котра нейтронна зірка.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА:

1. R. Ruffini and J. A. Wheeler: Introducing the Black Hole. "Physics Today", January 1971.
2. Lincoln Barnett: The Universe and Dr. Einstein.
3. В. Львов: Жизнь Альберта Эйнштейна.
4. D. Bergamini & the Editors of Time-Life Books: The Universe.
5. Олена Несіна: "Годинниковий парадокс" А. Айнштейна, "Нові Дні", ч. 265, лютий 1972.
6. Олена Несіна: Приватне життя зірок", "Нові Дні", ч. 245-246.

ЦІКАВО ЗНАТИ

КРІЗЬ ЗАВІСУ НАСТУПНИХ ТИСЯЧОЛІТЬ

На дно Азовського моря щороку осідає пересічно 1 міліметр мулу — встановили вчені Інституту геохемії і фізики мінералів АН УРСР. Вони вперше визначили вік донних осадів і швидкість їх нагромадження за останні 25 тисяч років.

Вчені склали таблицю швидкості нагромадження донних осадів. Якщо вона залишиться приблизно такою ж, як досі, то через 8,5 тисячі років Азов-

ське море може перетворитися на суходіл (товща води цього моря — 8,5).

Зрозуміло, їдеться тут про природні явища. Не береться до уваги втручання людини. Майбутні можливості такого втручання в запобіганні обміління моря нині важко передбачити.

ЯК РОСТЕ ПЕЧЕРА

Справжнім дивом природи називають Кривченську печеру. Відома вона ще з 1721 року, але була мало досліджена. Тільки в 1928 році кривченський селянин Микола Миронюк взявся прокопати півкілометровий коридор — вхід до печери. Чимало сил доклав він, але тунель таки проклав. Львівський професор-археолог Козловський склав плян перших чотирьох кілометрів траси.

З 1968 року печера електрифікована. Потужні світильники з різномірними світлофільтрами створюють казкову веселку, що всіма барвами виграє на білих пелюстках кристалів. Кандидат геологічних наук В. М. Дублянський провів тут найповніше топографічне знімання, показавши на пляні близько 20 тисяч метрів траси. Він висловив думку, що міліметр кристалу печери виростає протягом 200 років.

В. Присяжнюк
"В. з У."

КУПІТЬ ЦІ КНИЖКИ!

М. Ю. Брайчевський, "ПРИЄДНАННЯ ЧИ ВОЗЗ'ЄДНАННЯ, критичні зауважі з приводу однієї концепції".

Книжка написана сучасним українським радянським істориком.

Ціна: 2.00 дол.

Василь І. Гришко, "ТРЕТЬЯ СИЛА, ТРЕТИЙ ШЛЯХ, ТРЕТЬЯ РЕВОЛЮЦІЯ".

Ціна: 1.50 дол.

"ПРОГРАМОВІ ДОКУМЕНТИ ДЕМОКРАТИЧНОГО РУХУ В РАДЯНСЬКОМУ СОЮЗІ".

Політичні документи боротьби за свободу людини й народів Радянського Союзу.

Ціна: 1.50 дол.

Олена Курило, "УВАГИ ДО СУЧASНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ".

Ціна: 2.00 дол.

Книжки замовляти в адміністрації
"Нових Днів".

Нехай це буде Вашою амбіцією, Дорогий Передплатнику, — приєднати бодай одного передплатника "Нових днів"!

ПОДОРОЖ У ПАЛЕОЛІТ

Навряд чи про будь-яку іншу тварину написано стільки книжок, статей, оповідань, створено стільки легенд і наукових припущення, як про мамонта. Число публікацій про нього тільки українською й російською мовами сягає трьох тисяч. Проте, кількість їх весь час зростає, і кожне нове повідомлення викликає у вчених неабиякий інтерес.

Чому ж привертає до себе таку увагу ця давно вимерла тварина? Перш за все тому, що жила воно з той період, відомостей про який дуже мало. Отже, нозі знахідки залишків, печерні та інші зображення мамонта змінюють існуюче уявлення про умови його існування. А оскільки з кісток тварини стародавні люди будували житла, виготовляли наконечники списів, амулети й прикраси, вивчення знахідок проливає світло на життя та побут наших предків.

У зв'язку з цим не дивна та реакція, яку викликав у 1965 році в Інституті зоології АН УРСР лист такого змісту: "Копаючи погріб біля своєї хати, наш односелець З. М. Новицький на глибині двох метрів знайшов нижню щелепу мамонта. Вчителі місцевої школи. Село Межиріч, Канівського району, Черкаської області".

Прочитавши лист, учені відразу вирішили послати туди експедицію. Очолив її академік І. Підоплічко, людина, яка вивченю знахідок такого роду віддала чимало років життя. Він сподівався, що межиріцькі розкопки дадуть нарешті відповідь на питання, навколо яких точилися тривалі суперечки. Одні вчені твердили, що кістки мамонта використовувались при зведенні житла, інші заперечували саму можливість існування під час палеоліту наземних жител взагалі. Одні вбачали в цих залишках сліди культових споруд, інші стверджували що таке сккуплення кісток великих тварин свідчить лише про мисливську діяльність стародавніх людей.

Інтерес до межиріцької знахідки посилювався й тим, що село це розташоване у межиріччі Росі і її притоки Росави. Цю долину чимало дослідників вважають прабатьківщиною русичів, які дали назву Київській Русі. Чи селився хтось ще в цьому районі до них? Чи може русичі справді його найдавніші жителі? Отут, по дорозі до розкопок І. Підоплічко і згадав професора Криштафовича, який у 1901 році вказував на те, що у селі Селищі, розташованому приблизно в 20 кілометрах від Межиріча, він виявив стоянку людей пізньо-палеолітичного періоду. Повідомлення тривалий час ставились під сумнів, бо численні експедиції, які працювали тут, нічого не знайшли. Але, може, професор все ж був правий?

Вже при першому обслідуванні було встановлено: правду писав Криштафович. Нижні щелепи мамонта, вставлені одна в одну, свідчили про те, що тут стояло житло. Але була осінь, ішли часті дощі, тому розкопки вирішили перенести на наступний сезон.

В 1966 році були проведені дослідження на площі 53 квадратних метри. Учені склали список тварин, залишки яких було знайдено, і які, отже, тут

мешкали в пізньому палеоліті. Перелік цікавий. Разом з мамонтами жили на цій території зубри й північні олені, песьці й росомахи. Проте найбільший інтерес становило саме житло, і можна зrozуміти радість членів експедиції, коли незабаром його відкопали.

Що ж являє собою будинок древніх людей? Збудований з 385 кісток мамонта, він складався з кількох частин: цокольної, надцокольної і даху. Були також призьба, фасад, захисна огорожа. Спеціальна зовнішня обкладка цоколю нижніми щелепами тварин надавала житлу красивого вигляду. І хоч красота ця можливо вийшла само по собі, вона, однаке, свідчила про те, що у первісних людей був художньо-архітектурний смак. Цоколь, наприклад, вони виклали в основному з черепів мамонта, шкіри на даху кріпилися тільки бивнями. Цікаво, що, як і в сучасних ярангах, каркас будинку був створений з дерев'яних жердин. Знахідка межиріцького житла мала велике значення й тому, що в ньому було багато ознак господарської діяльності людей. Всередині його знаходилось вогнище з пристосуванням для рожен. Біля виходу з приміщення лежав череп мамонта з культовим малюнком. Відносно значення його висловлювалося чимало думок, однак найбільш вірогідно, що це було зображення вогню. Ще один малюнок, аналогій якому не вдалося розшукати в усьому пізньо-палеолітичному мистецтві Західної й Південної Європи, являв собою цілу мистецьку композицію. Серед інших виробів стародавніх людей увагу вчених привернула голка, виготовлена з кістки зайця. Вона підтверджувала припущення: вже в ті часи шили одяг і взуття.

Отак, незважаючи на те, що будинок у своєму первісному вигляді не зберігся, вчені літера за літерою "читали" цю сторінку історії. Поступово вони встановили: житло не було зруйноване під час нападу чи катастрофи. Древні люди залишили його, шукаючи нових мисливських угідь. Наконечники списів, янтар, кремені, вогна дали уявлення про заняття наших предків. Палеозоологічні дані допомогли приблизно датувати знахідки.

Разом з розшифровкою свідчень вченим належало виконати ще одне завдання — зберегти унікальну знахідку. Вирішено було перевезти її до Києва. Зоологи кілька місяців займались копіткою справою — нумерували частини споруди, малювали ескізи, фотографували, щоб потім з максимальною точністю все це відтворити знову. І робота дала чудові наслідки: відвідувачі музею Інституту зоології АН УРСР з надзвичайною цікавістю оглядають "реставрований" будинок з кісток мамонта.

А що ж вчені? Так на цьому й закінчились їх межиріцькі пошуки? Ні. Вже тоді керівник експедиції академік І. Підоплічко писав: "Незважаючи на те, що в Межирічі розкопано й досліджено лише одне житло, відомості, зібрани експедицією, доводять, що в цьому місці було ціле пізньопалеолітичне поселення". Твердження, що й казати, сміливе. Адже думка, що тоді існували цілі поселення, була новим словом у науці.

На початку жовтня минулого року я знову розмовляв з академіком І. Підоплічком, який запропонував мені приїхати до Межиріча та пообіцяв показати щось цікає.

І от ми в селі. Стежка веде нас до ями, в якій знаходиться будинок з кісток мамонта, розташований всього за двадцять метрів від знайденого раніше. Яма була неабияка: метрів п'ятнадцять завдовжки й метрів чотири завширшки й глибини. Скільки праці доклали науковці щоб викопати стільки ґрунту! Адже щоб не пошкодити знахідки, вони не застосовували ніяких механізмів. Лопата, ніж, щітка — ось все, на що могли розраховувати кандидати біологічних наук І. Люрін, В. Свистун, молодші наукові працівники А. Уманська, М. Тимченко, старший інженер В. Івановський, інженер О. Медведовський. Сантиметр за сантиметром, як вони робили це і на розкопках Ольвії, древньоруського міста Чучін, на Курілах, знімали шари землі. І копітка праця була винагороджена. Підтвердилося передбачення їх керівника І. Підоплічка.

— Отже, факт існування поселення доведений, — каже він, стоячи біля будинку. — Тим більше, що вже встановлено наявність третього житла. А всього, мабуть, іх було п'ять. Та важливе не тільки це. Кожне з жителів безперечно додасть щось нове до наших відомостей про ті стародавні часи. Пам'ятаєте: перша оселя, яка знаходиться тепер в палеонтологічному музеї нашого інституту, була обкладена нижніми щелепами. А ця? Та зовими кістками і лопатками. Чи не означає це, що вже в той період існував розподіл будівельних матеріалів? Або — погляньте на гору... — Іван Григорович кивнув на хату Новицьких. — Бачите, північний бік її, як і всіх інших в селі, захищений очеретом. Тепер дивіться сюди. Житла первісних людей з північного боку прикриті трьома захисними шарами кісток. От ще коли, виходить, почав зароджуватися досвід...

Академік, оточений слухачами, ще довго розповідав про значення цих знахідок.

А потім палеонтологи знову почали зчищати ногами нашарування землі, нумерувати кістки, фотографувати знайдені речі. Свідчення історії треба було зберегти для історії.

Свіген Красновський
"Наша культура" 1971 р.

РОЗКОПКИ ПРОВАДЯТЬ... МАЙБУТНІ ІСТОРИКИ

Берестечко — місто на річці Стир, за 35 кілометрів на південний схід від залізничної станції Горохів.

Під Берестечком 18-20 червня 1651 року відбулася одна з найбільших битв часів визвольної війни українського народу під проводом Богдана Хмельницького.

Багато аспектів цієї битви до останнього часу лишаються неясними. Заповнити цю прогалину взялися майбутні викладачі історії з Луцького педагогічного інституту.

МОРСЬКИЙ КУРОРТ "VILLA MARIA"

209 E. Crocus Rd.
WILDWOOD CREST, N. J., 08260
Tel.: 1609 - 522-9005

Винаймаємо помешкання з 1—2—3 спальнями, а також окремі кімнати. Є спільна кухня. Усі помешкання чисті, ціни помірковані, до берега ЛІШЕ 1½ бльоки. Добре умови для бажаючих спокійно відпочити, набратись сили і здоров'я.

ВІДКРИТО ВІД 15 ЧЕРВНЯ ДО 15 ВЕРЕСНЯ.

Резервацію приймаємо на таку адресу:
MRS. M. HANIN
5506 Rising Sun Ave.
Phila., Pa., 19120, U.S.A.
Tel.: GL 5-6841

Розкопки, які провадились протягом останніх двох років між селами Острів і Пляшева, дали багатий матеріал. Вони дали змогу точно визначити місце цієї великої битви, розташування козацького табору, встановити місце переправ селянсько-козацьких військ. Матеріали розкопів збагатили наше знання про озброєння і спорядження війська Б. Хмельницького, про побут козаків. Цінність знахідок збільшується тим, що завдяки консервуючим властивостям торфу вони добре збереглися. Поруч з останками поляглого 320 років тому воїна знайдено козацькі чоботи і деталі кінської збріу, шкіряну торбу, в якій зберігалося 19 куль до мушкетів, 42 дрібні монети польського і шведського карбування та жіночий перстень, майстерно зроблений з бронзових і срібних дротинок. Козак, певно, приготував його своїй нареченій. На колишній переправі знайдено частини возів, сідел, козацькі шаблі, ножі, ядра, кінські підкови, молоток для підковування коней, зливок олова для виготовлення куль, інструменти козака-зброяра.

Знайдені предмети і речі (а їх кілька сот) ретельно вивчаються. Найкращі з них поповнюють експозиції музеїв України.

I. Досенко
"В. з У."

ЧИ ВИ ВЖЕ НАДІСЛАЛИ ПОЖЕРТВУ НА ПРЕСФОНД СВОГО ЖУРНАЛУ "НОВІ ДНІ"?

ДАВАЛЬНИЙ ПРИЙМЕННИКОВИЙ В УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

Давальний прийменниковий в сучасній українській літературній мові, як правило, не вживається з прийменником **к**. Виняток становлять лише архаїзми. Ще Б. Грінченко, кажучи про те, що "взагалі **к** вживається не часто (зам. нього — **до**) і то переважно на означення часу та в лайлових виразах: "Туди **к** лихій годині!" О. Синявський (Норми, 196) з цього приводу пише: "Конструкції типу "ходити **к** кому" колись були звичайними в мові і досить поширені в Котляревського.

*"Еней **к** Лавренту підступив.
Як тільки виступили к бою,
Князь на поміч к нам іде."*

Але тепер вживається лише в таких випадках, як: *к лихій годині, к бісу, к святу тощо*, в інших же хіба тільки як архаїзми". Напр.: — Отуди *к бісу!* — промірив Крутяк, прочумавшись остаточно Чап. Ч, 146. Отуди *к лихій годині!* Чап. ДТ, 171.

Взагалі можна ствердити, що прийменник **к** (*ік, ок, ку, д, ід*) з давальним відмінком не властив українській літературній мові, а переважно є властивістю діялектичної мови. Цей прийменник вживається на означення простору і часу.

а) З просторовим значенням прийменник **к** вживається в західніх і північних говорах, хоч трапляються і в інших місцевостях. Напр.: *к вікну прилетіли, к тобі виходити, к бору приблудитись, к порогу припасти, к весіллю прибратись, к йому ходити, к отчизні геройти, к небу донестись, к гаю привітати, к мені прибути, к Ялици прийти, ік базару податись, ік морю піти, д церкві наблизитись, ід землі припасти, прихилитись; ік барвіночку пришити, ік шапці та ін.*

Голуб, мати, голуб, мати, *к вікну прилітає* Метл. 25. Ой рада я *к тобі виходити* Там же, 43. Я б *к йому погнала* сірі корови Чуб. V, 267. *Приблудився к зеленому бору* Чуб. V, 142. Зустрінеш друзів — щиро говори, Зустрінеш матір *припади к порогу* Мал. IV, 362. Було *ік весіллю* зовсім *приберуться*, і будинки поставлять кам'яні Вовч. ОП, 107. *Ходи к йому зіроньками*, Поливай його слізоньками Макс. VII, 46. Любов *к отчизні* де геройть, там сила вража не устоїть Котл. Ен. V, 52 (ГСл. 322). Од диму сонце зачоптилось, Курище *к небу* донеслось Там же. 805. Ой із того курягового шляху *привітайте* к зеленому гаю Рудч. (ГСл. 867). Я вміг його *одправлю к бісу* і вас подавимо як мух Котл. (ГСл. 1347). Прийшов з лісу — *іди собі к бісу* УНПП, 712. *Порозбігались ік нечистій матері ляхи* К. ЧР, 114 (ГСл. 1454). *Прибудь, прибидь, мій батенько*, тепер *ок мені* Мил. 112 (ГСл. 1155). ...зовсім *ік землі* баба *прихилилась*, вже не розігнеться Ян. Т, I, 18. *Пришию квіточку ік зеленому барвіночку, ік шапці-болгарці* МУЕ, III.

98 (ГСл. 126). *Прийшли ку єднуй Ялици* Паньк. 545. Чи вуон подавсь *ік базару* (Черн. обл.). От вона *пошла ік морю* більо стірати (Сум. обл.)¹⁾. Городи скрізь *пообсаджувані ік Росі* високими вербами Лев. I, 477 (КУ, 122). Ватага панських посіпак... бундючно *д церкви наближалась* Фр. (Синявський, Норми, 266). Грудьми *припав* він *ід землі* Там же.

б) Так само діялектичне явище становлять собою конструкції з прийменником **к** з часовим значенням. Вони відомі в фольклорній мові і в мові переважно старших письменників, хоч трапляються вони і в сучасних письменників. Напр.: *к Різдву, к Великодню, к зимі, к вечери* та ін.

Не *к Різдву*, а *к Великодню* Ном. 518 (ГСл. 173). Що *к Різдву* снігами позаміта, а *к святій неділенці* травою позароста Мил. 192 (Там же, 1586). У будинку *прибрали*, як *ік Великодню* (КУ, 122). Батько з сином думав, де б то взяти грошей, і надумав продати кабана, що *годували к Різдву* Н.-Лев. Тв. 28. Сподівайся мене, сердечнітко мое, ой *к первій Пречистій* Метл. 26 (ГСл. 738). Єсть плоди червонощокі, що *к зимі достоять* Тич. (УРС, I, 452). Отже, і вівторок настав. І *к вечери стали дожидати* старостів Кв. (АУО, I, 98).

Окремої уваги вимагають словосполучення з прийменником **по**. Ці словосполучення викликають нібито деякий сумнів щодо їх відмінкового значення. В сучасних університетських курсах української мови (Б. Кулик, М. Івченко та ін.) взагалі немає місця в давальному конструкціям з прийменником **по**. Ім приділяється місце лише в місцевому відмінку. А тимчасом О. Синявський (Норми, 273) вважає прийменник **по** й для давального відмінку в конструкціях на означення "розподілості щодо предметів чинності дієслова", стверджуючи такими прикладами: В обох іх було *по Шевченковому "Кобзарю"* (Б. Грінч.) і *Кликни по чабану до нас із стада* (П. Куліш). Але при цьому він зазначає, що "сполучення з формами давальних відмінків іменників з **по** взагалі в українській мові майже вивелися зовсім, і такі конструкції, як: *Се по іх нутру і розуму царі* (П. Куліш), вже застарілі".

Але В. Виноградов (Русский язык, 1947, стор. 687) такого типу конструкції в російській мові (*Ел он раз в день по одному блину — Тургенев*) вважає цілком нормальним явищем, визначаючи ці конструкції як дистрибутивні ("разделительные"). Є. Тимченко (Номінатив і датив, 62) ці конструкції в українській мові також подає в рам-

¹⁾ Останні три приклади взято у Мельничук. Історія вживання безприйменникового відмінка в українській мові. Дослідження з синтаксису української мови. АН УРСР, 1958, стор. 141.

цях давального відмінку з таким визначенням: "Датив з прийменником **по** показує поняття, що на них поділяється чинність".

На підставі наших спостережень можемо ствердити, що конструкції цього типу з прийменником **по** вживаються з давальним відмінком і досить поширені в українській мові як конструкції дистрибутивного значення: іменник висловлює поняття, що або є частиною цілого, або частинами розподіляється. Напр.: *заробляти по копійці, грати по шелягу (за танець), давати по шажку, складатись по золотому, дати по перстінку, по яблучку; випити по чарці, ковтнути по килишку, по ковшику; прибувати по краплі, зривати по листку, з'їсти по шматку, вхопити по оберемку (про солому), розлити по флягах та ін.*

По копійці заробляла, Копу назбирала Шевч. II, 19. Сиділи лірники та грали по шелягу Там же, III, 80. Оде, Боже май! Не взяла дітям нічогісінько. Нате ж вам хоч по шажку Н.-Лев. Тв. 183. Туди парубки збирались, по золотому складались Чуб. III, 150 (ГСл. 1751). Обіця вся всім дружкам по перстінку дати Лукаш 94 (Там же, 1120). — Ходіть лише ближче, хлопченята: я по яблучку вам дам Вовч. ОП, 135. Гості... випили по чарці і розговорились Н.-Лев. Тв. 139. Сивушки зараз ковтнули по килишку Котл. Ен. (ГСл. 798). Сивушки зараз ковтнули по ковшику Котл. Е. IV, 285 (Тимче Ном. і дат. 62). Крови твої втекло чимало, бо здоров'я повертало до Остала поволі, сили прибували по каплі... Коц. Тв. I, 440. Не рвуть квіток співучих, та зривають Із кожної рослини по листку Фр. ВТв. 88. Опівдні вони звернули в лісок, з'їли по шматку хліба, напились води й помандрували далі Н.-Лев. (Івч. 443). Поки Лушня з Матнею вели таку розмову, другі, кожен вхопивши по оберемку, витаскали всю солому з хати Мирн. (УРС, III, 461).

Сюди ж тавтологічні звороти, що стали фразеологізмами, із значенням послідовності типу "єдин по одному".

Один по одному спішать Щог. В. 134 (ГСл. 1148). Ішли бояри ряд по рядочку Мил. 132 (Тимч. Функцій ген. 205). Дівчина... витягала квіточку по квіточці... сплітала докути МХРВ. 50. Щодня камінець по камінчику вибивали з людської волі Там же, 88. Нагинаючись, один по одному увійшли вони в сіни Вас. I, 91. Йон монотонно цідав слово по слові, а Гашіца, згорнувши руки, слухала, зачарована Коц. Тв. I, 299. Один по одному проходили передо мною мої пацієнти Смол. (АУО, III, 229). Ту поему вірш по вірші Я складав старанно, пильно Сам. (АУП, II, 189). Коло вітрин він стояв довго, читаючи одну по одній назви книжок Підм. М, 17. Марко... одну по одній перегортав сторінки Риб. Ди. 13.

Але цього типу конструкції не можна прирівнювати до російської мови, де форма давального множини на **-ам** не спадається з українською мовою, відповідно формі місцевого відмінку на **-ах**. Напр.: Воду... розлили по флягах, решту випили Гон. Пр. 115. Отже, такого типу конструкції в

українській мові треба розглядати в рамках місцевого відмінку.

Взагалі дуже важко формально розрізняти давальний і місцевий відмінки, бо в них однакове закінчення, окрім іменників середнього роду, які закінчення **-у, -ю** мають лише в давальному відмінку (крім іменників з суфіксом **-ок-**, які мають **-у** і в місцевому відмінку). Але основне значення давального з **по** — це дистрибутивність, яка в місцевому відмінку буває із значенням множини.

ВИПРАВИТИ КОРЕКТОРСЬКІ НЕДОГЛЯДИ

в "Н. Д." за **березень**:

У вірші В. Чапленка, стор. 13, після 4-го рядка згори вставити: **Мов навмисно, чимраз гірші.** Перед 9-им рядком знизу — замість **I як водиться в житті** (це закреслити) написати: **Тож відкіньмо всі печалі, Славмо радість у житті!**

На стор. 2, перший рядок згори — замість **Степанич**, має бути **Степанович**. На стор. 14, 23-й рядок знизу — слова **Романа Андріяшка** перенести на рядок нижче, вставивши після слова **повість**.

На стор. 22-й, у заголовку змінити **таємний** на **таємничий**.

На стор. 25-й, закінчення вірша, перенесеного з 4-ї стор., повинне мати заголовок **Присвячую Ніколазу Бараташвілі**, а не **Гайявата**.

На стор. 27, кол. II, ряд. 19: має бути **тож**, а не **теж**.

В "Н. Д." за **квітень**:

На стор. 11-й, кол. I, 17-й рядок згори — вставити після слова **циніністю** пропущене слово **сплюн-дровано**.

На тій же стор., рядок 28 згори: має бути **Меленського**, а не **Мелецького**, а в рядку 10-му знизу вправити **ЗІХ** на **XIX**.

На стор. 12-й, кол. I, ряд. 30, має бути **ненка**, а не **ника** (Черненка!).

УВАГА!

УВАГА!

ЧИТАЧІ В ТОРОНТО
ЗАМОВЛЯЙТЕ ОПАЛОВУ ОЛИВУ
В УКРАЇНСЬКІЙ ФІРМІ

ALASKA FUEL
LIMITED

425 Jane Street — Toronto 9

Нашим клієнтам бесплатно чистимо печі
і гарантуємо безоплатну цілорічну обслугу
печей.

НАШ ТЕЛЕФОН: 766-3040

Роман РАХМАНИЙ

ВІЗИТА ДО КАНАДИ

У цій складній світовій ситуації рухливого суперництва між великорідженевими Ніксонові відвідини Канади (13—15 квітня) можна було розглядати як незначну подію. І були ж коментатори, які запевняли, що як відплатна візита (прем'єр-міністер П'єр Трудо відвідав Вашингтон наприкінці 1971 року) буде лише візитою байдужої ввічливості, щедрою на усмішки, красиві фрази та на ухильні заяви.

А тим часом президент Ніксон здивував навіть своїх найсуворіших критиків у Канаді (а їх тут чимало) після того, як провів 40 годин у переговорах, зустрічах, розмовах з головою і членами канадського уряду та з членами обох палат парламенту.

У своїй промові до парламентаріїв през. Ніксон реалістично з'ясував сучасні відносини між США і Канадою. Він уникав загальникових і невиразних фраз своїх попередників, а чітко окреслив сучасну дійсність: Канада є сувереною державою, що має своє власне обличчя — відмінне від американського, вона повинна сама "визначувати шляхи свого економічного розвитку".

А слід згадати, що якраз на тлі економічних проблем останнім часом загострилися були канадсько-американські відносини. Канадці дедалі голосніше й більш підкреслено говорять про свій державний та економічний націоналізм; тут дедалі голосніше лунають голоси перестороги, що ввозом капіталу і засобів масової культури Америка може залити чи проковтнути Канаду — навіть не вдаючись до зброї і не застосовуючи будь-якого іншого тиску. Американці, зі свого боку, вважають, що Канада посідає надто упривілейоване становище в фінансово-торговельній структурі, де панує американський долар.

Хоч відвідини през. Нікxона не погасили того економічного спору між Канадою і США, але вони створили потрібну атмосферу для дипломатії на нижчому рівні. Торговельні переговори між Канадою і США, від яких залежить життєвий рівень багатьох канадців, будуть незабаром відновлені після тримісячної перерви.

Президент Ніксон підкреслив, що Канада буде трактована в дусі т. зв. доктрини Нікxона. Це — політика Вашингтону щодо американських союзників в Азії: Вашингтон хоче, щоб вони стояли на власних ногах економічно та давали відповідний вклад у самооборону. Застосована до Канади "доктрина Нікxона" виключає всякі демагогічні закиди, що, мовляв, Канада — це сателіт Вашингтону. Колись це була тільки фраза комуністів, а нині послуговуються нею у своїх виступах і члени Нової Демократичної Партії (НДП).

Унормування відносин між США і Канадою розброяє всіх прихильників політики зближення

між Канадою і ССР. В дусі такої політики відбуто зайву подорожь прем'єр-міністра Трудо до Москви минулого року з відомими нефортунними заявами та їх наслідками. Таких шарахань у закордонній політиці Оттава не потребує, бо Канада стала суверенною вже понад 30 років тому та згідно з волею свого парламенту накреслює шляхи своїх міжнародних зв'язків.

Президент Ніксон разом з прем'єр-міністром Трудо підписав давно очікуваний договір про спільні американсько-канадські заходи проти забруднення Великих Озер. Асигнування на здійснення цих заходів велетенські — два з половиною мільярда долари, але ці заходи життєво конечні, від них бо залежатиме доля індустрії довкола цього водного басейну та здоров'я мешканців суміжних штатів і провінцій.

ДИПЛОМАТИЯ НА ВЕРХАХІ ДИПЛОМАТИЯ НА БОЙОВИЩАХ

Незабаром 1972-й рік, мабуть, буде названий "роком президента Річарда Нікxона". Сенсаційна подорож до Пекіну, встановлення стримано-дружніх стосунків з Китаєм після 20 років ворожнечі, відвідини Канади, заплянована і офіційна візита до Москви та Варшави — такі видимі докази його вміння вести т. зв. дипломатію на верхах і то з не абияким успіхом. І він має досить мужності для того, щоб у році президентських виборів діяти по-державницькому й протиставитися північно-в'єтнамській навалі на бойовищах Азії.

НА БОЙОВИЩАХ АЗІЇ

Забезпечивши північний фланг, през. Ніксон міг би скерувати всю свою увагу на питання, пов'язані з його подорожжю до Москви та Варшави. Складна в'єтнамська проблема — перша з них. Вона ще більш ускладнилася після того, як 30 березня 12 дивізій, озброєних Радянським Союзом, рушили з Північного В'єтнаму та Камбоджі на територію Південного В'єтнаму.

Тепер там є ще 85 тисяч американських вояків, які однак не беруть участі в наземних боях. Південно-в'єтнамській армії допомагає американська авіація і морська флота.

Чому північні в'єтнамці зважилися перейти в наступ саме тепер, коли Вашингтон пішов на поступки Пекінові та простягнув руку Москві?

Насамперед тому, що повстанські операції В'єт Конгу закінчилися розгромом повстанської мережі після відомої "оффензиви Тет" у лютому 1968 року. Лише регулярне військо Півн. В'єтнаму могло б повалити південно-в'єтнамський режим, який тепер зданий в основному на свої власні сили.

Подруге, здобувши бодай одну провінцію Півд. В'єтнаму з адміністративним центром, можна було створити "уряд" ніби комуністичного Півд. В'єтнаму і цим підсилити позиції В'єт Конгу на переговорах у Парижі. (Подібну тактику застосували московські більшевики на переломі 1917-1918 років, створивши "український уряд" у Харкові, і домагалися на переговорах в Бересті визнати цю "суверенну республіку" — наперекір законній Українській Народній Республіці, на чолі з Центральною Радою).

В такій ситуації през. Ніксон вирішив відновити бомбардування не лише рухомих військових об'єктів у прикордонних смугах Півн. В'єтнаму й Камбоджі, але й у глибині країни: збомбили столицю Ганой та головний порт Гайфонг — головне місце причалу й достави зброй з Рад. Союзу. Звичайно, Москва запротестувала проти цих ударів з повітря, бо, мовляв, у Гайфонгу є кораблі невтіральних країн, а далі згадано, що одне радианське судно зазнало там ушкоджень від бомб.

Хоча незадовго до президентських виборів така рішуча — хоч і правильна! — політика ніколи не є на руку президентові-кандидатові, однак през. Ніксон не завагався дати належну відсіч ні північно-в'єтнамським напасникам, ні їхнім союзникам у Москві та Пекіні. А речники Вашингтону публічно заявили, що нині 80 відсотків усієї зброї, якою користуються згадані північно-в'єтнамські дивізії, походить таки з "миролюбного" Рад. Союзу.

Цікаво, що Півн. В'єтнам нині має за своє джерело зброєння СРСР, а не (як це було раніше) Китай. Зате Китай всіляко спонукував Півн. В'єтнам до такого наступу саме тепер, бо для його стратегічних плянів це вийде на користь... Пояснений спостерігачі вважають, що розпачливий наступ півн. в'єтнамців, підтриманий Кремлем, компромітує СРСР як в Азії, так і в усьому світі. Крім того, бомбардування Ганою та Гайфонгом, спровоковане підступною політикою Кремля, поглиблює пріоритет між СРСР та Америкою саме тоді, коли през. Ніксон пробує відпружити міжнародне становище на східно-європейському відтинку шляхом особистих переговорів на верхах. За таких обставин Пекінові нема чого боятися якоїсь змови між Вашингтоном і Кремлем...

СЛОВА І РАКЕТИ

Тому що преса і радіо Української РСР часто називають Канаду "сателітом" Америки і закликають її "усамостійнитися", недавня подорож през. Нікxона до Оттави повинна нагадати київським керівникам: а Україна ще й досі не удастоЯлась бодай такого статусу, що називатися "сателітом Москви", бо її колоніальна залежність від Москви — аж надто очевидна.

Поряд із цим події в Азії — у дипломатичних колах і на бойовищах — розуміти слід просто: хвалена політика й дипломатія "пінг-понгу" —

це не більше й не менше, як давня дипломатія т. зв. "озброєного миру". Бо й сьогодні — на верхах влади і на бойовищах — переважає настанова: інтереси власної нації слід ставити вище за будь-яку ідеологію.

ІОГО БЛАЖЕНСТВО БЛАЖЕННІШИЙ МИТРОПОЛИТ ІЛАРІОН ВІДЦІШОВ В АЛЕЮ ВІЧНОСТИ

(Продовження зі стор. 2-ої)

— владика Іларіон описав життя, труд і терпіння українських святих для добра нашої рідної Церкви.

Більше того, після довгих досліджень Митрополит Іларіон дозвів, що святі російської православної церкви — це наші ӯкраїнці. Це був той провід, який служив рідному українському народові і рідній Церкві — 172 святих. Підтверджує це Владика фактичним документом — словами цариці Катерини 2-ї, яка наказувала — тричі вона повторювала свій наказ! — Українській Православній Церкві записати російських святих, а російській Православній Церкві — українських.

Владика Іларіон написав працю "Православна Церква за Богдана Хмельницького 1847-1857", яка розповідає нам про велику і важливу добу нашої ери, коли наша Церква піднялась на виборення свободи нашому народові. Але успіхом не увінчалося, бо үнія з Римом розбилла нашу національну єдність, не дала нам з успіхом вести боротьбу з католицькими окупантами і виграти війну з турецькими та татарськими грабіжниками. Але үнія, власне, й підпалила 10-річну революцію — першу на сході Європи — за православну віру, за соціальну і національну свободу і докорінно змінила дух українського народу, а наша Церква відтоді стала народною.

Галичина у той час не вся була үніяцькою. Унію офіційно проголосено щойно в 1700 році.

Згадаймо ще Його працю "Дохристиянські вірування українського народу", які дуже впливають на Віру Христову і досі живуть в українському народові.

З-поміж великих праць Владики слід іште згадати переклади Нового і Старого Заповітів (Біблія і Євангелія), що їх Він переклав українською мовою. Над цими перекладами Він працював від 1905 до 1936 р., а в 1940 і в 1962 роках Біблія вийшла з друку — видало її Біблійне Товариство в Лондоні, Англія. Це ж саме Товариство обрало Митрополита Іларіона своїм почесним членом.

Не можна обминути й науково-популярних журналів — "Рідна мова", "Наша культура", "Слово істини", "Віра і культура", що їх Митрополит Іларіон видавав, редактував і писав у них.

І ось тепер, переглядаючи Його багатоші творчість, своєрідність і силу таланту, що їх Він проявив за своє життя для добра українського народу, можемо хіба порівняти Його велич до величі наших знаменитих діячів науки і культури Софії Київської в тяжкі часи для України.

Нехай же буде вічною пам'ять про нашого Великого Митрополита!

КРАЩЕ ПІЗНО, НІЖ НІКОЛИ

Останнім часом у наших організаціях у Канаді, створених після війни переважно людьми з центральних та східних областей України, щораз говориться про потребу деяких організаційних змін, особливо ж — про потребу ширшого громадського об'єднання, щоб успішніше повести всю культурно-виховну працю й знову залучити до цієї праці багатьох кваліфікованих людей, яких знеохотила наша роздрібненість та колотечча і які відійшли від українського громадського життя взагалі.

На цю тему й мені доводилося читати доповіді на кількох зборах та конференціях, виступати в дебатах, писати ухвали, ба навіть досліджувати можливості створити українське демократичне об'єднання в Канаді на базі кількох організацій.

Та скоро однак виявилось, що тяжко об'єднати зусилля навіть ідейно споріднених організацій, коли наш традиційний індивідуалізм, підсилений матеріальним добробутом і короткозорими, вузькими амбіціями деяких випадкових провідників — уперто веде в протилежному напрямку: до ще більшого розбиття й роздрібнення та до повільного завмирания нашого громадського життя в Канаді. Виявилось також, що таку проблему мають не тільки "новоприбулі", але й ті, що по-клали здорові основи для розвитку української групи в Канаді й через це бодай частково зберегли українську ідентичність поколінь, народжених уже тут, а цим самим забезпечили й можливості нашого дальшого росту.

Врешті, що найважливіше, виявилось і те, що в наших обставинах і не потрібне якесь нове ширше громадське об'єднання в Канаді, бо таке об'єднання на базі декількох ідейно-споріднених організацій існує тут уже 50 років і має свою славну історію. Маю на увазі Союз українців Самостійників, довголітній діяльністі якого вся українська група в Канаді завдячує багато своїх досягів.

У зв'язку з цим, доцільно буде познайомити читачів "Нових днів" з думками одного з сучасних провідних ідеологів і публіцистів СУС — З. Ореста. Маємо на увазі його дискусійну статтю "Думки перед з'їздом СУС", яка була надрукована в "Українському голосі" ще 23 липня 1969 року, але, на жаль, і досі не дочекалась дискусії ані на сторінках "Українського голосу", ані в "Нових днях" чи в "Молодій Україні". У цій статті З. Орест пише:

"Очевидно, цей з'їзд не буде лише товарицькою зустріччю; там вирішуватимуться поважні справи українського національного характеру. і якщо їх не прийдеться скоро вирішити, вони будуть дискутовані й відображені в резолюціях... Звичайно, як і в інших організаціях, будуть голоси критики про нові постанови, про зміну назви, про посилення активу, як також про влиття

нової свіжої "крові" в організацію і приєднання нового членства, про зміни статуту і т. п.

Одним словом, можна вчислюти проекти за проектами, написати їх в резолюціях, зложити на полицях і "справа полагоджена"...

За минулі роки ми мали з'їзди, переводили їх по різних центрах Канади, переносили домініальний провід СУС з одного місяця в друге, з однієї провінції в другу, зі Заходу на Схід, то знову на Заход, з надією, що новий провід зрушить нас до праці за дальші і кращі осяги українського національного і культурного розвитку.

Здавалося, що в останньому двадцятиріччю ми дістали нові кадри, які прийшли до нас з третьої еміграції..., але ми ще досьогодні не осягнули задовільного результату, ще немає повної консолідації наших сил. Тут не будемо кидати каменем на одну сторону, а скажемо в поміркований спосіб, що обидві сторони відповідальні за всі ці роздроблення. Ми набудували своїх власних домівок, в яких провадиться сяк-так громадська праця, але за останні роки ми чомусь стоїмо на одному й тому ж самому місці... Ми не зуміли займати українському молодішому поколінню якимись новими ідеалами, що були б притягаючими в нових часах і обставинах. Ніде правди діти в нас немає зараз нового, пориваючого ідеалізму, щоб унести щось нового та збільшити членство складових організацій СУС.

Коли ще стара еміграція жила "старим краєм", то сьогоднішня молодь, народжена в Канаді, не має ясного погляду на цей "старий край" і зацікавлена Україною лише із сентиментальних мотивів. Ми цілими роками робили натиск на традиціоналізм і фольклорний аспект нашого українського життя в Канаді, а мало просували поміж молоде покоління Україну як одиницю на міжнародній арені світу (підкresлення мое, М. Д.), а якщо й ставили ці питання, то якось дуже в психічно призначенному виді і молодий актив приймав такі наші "ідеали", як традиційне "полоскання мозгів"...

Є ще одна наша важлива сторінка, а це справа зміцнення сил... централізація роздрібнених організацій. Коли говорити про централізацію наших сил в об'єднаній системі Союзу Українців Самостійників, то тут постає питання: чому ми, православні українці, за останніх, скажімо, десять років не поставили питання... про централізацію деяких українських організацій, які могли б входити у наш спільний фронт?

Чому, наприклад, організація СУЖЕРО не може бути нашою складовою частиною і входити в систему СУС? Це ж наші рідні брати із східніх та центральних земель України! Які розходження є між нами і ними? Які ідеологічні мотиви роз'єднують нас?... Як згадано вище, можливо, що обі сторони винні за те, що до сьогодні не порушу-

вано цих питань. Коли ми згадали про СУЖЕ-РО, то не оминаймо і Інститут Дослідів Волині чи молодечу організацію ОДУМ. Це ж наші православні брати і не менші українські патріоти, як ми. Нам потрібний відділ зовнішнього зв'язку присоєдіненого до СУС, який би діяв у цих справах і можливіс наші думки можуть стати реальними в недалекій майбутності... бо в роздрібненні менші організації майже зводяться до поняття клубних товариств і перед нами в будуччині стоїть загроза національної катастрофи..."

Мусимо зрушити цю застояність з мертвої точки і накреслити резолюції, які були б можливими до здійснення, та опрацювати плян праці, який дав би в будуччині кращий результат нашого українського життя в Канаді."

Мабуть, під впливом таких здорових думок два роки тому при централі СУС справді створено Комітет для зовнішніх зв'язків. Тоді ж прийнятої резолюції, яку варто зачитувати повністю:

"Тому що невелика частина українців православного віровизнання належить до інших громадських організацій, поза Союзом Українців Самостійників; тому що організація СУС завжди була за консолідацією і співпрацею усіх українців, — цей з'їзд підкреслює потребу спільної праці всіх українців православного віровизнання в Канаді і закликає членів СУС подати братню руку членам тих інших організацій, а нововибраний управі припоручає поробити всі можливі старатня для близької співпраці всіх українських канадських організацій, члени яких є православного віровизнання."

І ось, не зважаючи на всі ці дискусії, постанови й резолюції, наш віз і досі стоїть там, де стояв. Поміж організаціями, які входять у систему Союзу Українців Самостійників, і тими ідейно-спорідненими організаціями, які в цю систему не входять, досі немає не тільки близької співпраці, але й будь-яких зв'язків та одностайної дії навіть у найважливіших справах поточної "політики" КУК чи СКВУ.

На це питання один з провідних діячів СУС, уже з "новоприбулих", дає в листі до мене таку відповідь: "Мушу призвати, що сам часто не розумію поляризації поглядів поміж православними (українцями) в Канаді. В основу тут входить інше виховання, себто атмосфера, в якій люди виростали, виховувались і працювали. Одначе за останні два десятки років, а то й більше, всі живемо в тих самих умовах і повинні б дивитися на дійсність тими самими очима. Крім того, за цей час виросла вже ціла нова генерація, яка дихала тим самим повітрям, пила те саме молоко (і "кока-колу"), ходила до тих самих церков, вчилася в тих самих школах. Між ними різниці не повинно бути, якщо б не... батьки! Але й батьки, якщо вони думають здоровим розумом і бачать українську спільноту в Канаді дещо ширше від свого власного дому і своїх особистих амбіцій, — повинні б уже дотепер відокремити половину від зерна, минуле від майбутнього. І лише задля майбутнього варто шукати розв'язки отих

наболілих проблем, про які Ви ширше згадуєте."

Не всі читачі "Нових днів" живуть у Канаді й не всі належать до згаданих тут організацій. Але, мабуть, усім нам не байдуже чи українське життя в цій країні росте й розвивається, чи завмирає. Коли ж ідеться про менш чисельну тут православну частину наших людей, то шлях до її росту веде тільки через поєднання зусиль і централізацію ідейно-споріднених наявних організацій, які рівних з рівними.

Не легкий це шлях, але треба вірити, що в наших "столицях" — Торонто, Вінніпег, Монреаль — є ще провідники, які можуть говорити один з одним, хай і потиху й приватно, бож тільки через переговори можна до чогось дійти.

ГУМОР

ТОНКИЙ НАТЯК

У кабінеті ректора Вишої школи № 12 у Варшаві висить плакат з таким написом: "Батьки розумних і добре вихованих підлітків здебільшого вірять у закони спадковості".

ДІЯЛОГ

— Будемо танцювати чи поговоримо?
— Я дуже втомлена. Краще потанцюємо.

ГОЛОВНЕ — РЕКЛАМА

В одному ресторані Кельна висить табличка: "Якщо Вам сподобалось у нас, розкажіть про це вашим друзям; якщо ж Ви чимось незадоволені, порекомендуйте нас своїм ворогам".

ЖУРНАЛІСТИЧНА СТИПЕНДІЯ

Управа Спілки Українських Журналістів Канади проголошує конкурс на стипендію у висоті 500 доларів для студента чи студентки, що вивчають журналістику в Канаді, на рік 1972-73. Подання надсилають на адресу Спілки зраз із відповідними інформаціями про кандидата чи кандидатку, а також рекомендаційний лист бодай від одної української організації чи установи. Подання надсилають на адресу Спілки: 140 Bathurst St., Toronto, 2B, Онтаріо, не пізніше 1-го липня 1972 р.

З'ЇЗД УКРАЇНСЬКИХ ЖУРНАЛІСТІВ АМЕРИКИ Й КАНАДИ

23 і 24 вересня 1972 р. на Союзівці відбудеться 3-їй з'їзд українських журналістів Америки й Канади. Управа Спілки плянує замовити спеціальний автобус, що виїхав би з Торонта в п'ятницю 22-го вересня після полудня. Кошти подорожі — 25 доларів від особи. Гости щиро запрошуються. Шоб усталити величину автобуса, просимо вже тепер зголосувати свою участю у з'їзді, надсилаючи заявку — 10 доларів від особи. Адреса Спілки: 140 Bathurst St., Toronto 2B, Ont.

СЕКРЕТИ ТВОРЧОСТИ ВИДАТНИХ ПИСЬМЕННИКІВ

Багато людей уявляють, що праця письменника чи журналіста дуже легка, не вимагає великої напруги і знань. Одна жінка, посварившись з письменником чи поетом, вигукувала в коридорі будинку, де жили й письменники: "Подумаєш, велика штука писати вірші: стисне трьома пальцями перо і пише "цвірінчать пташки на вишні". а за тиждень уже й готова книжка". Правда, це уява пересічної людини, що не знає справжніх обставин творчості. А тим часом з лабораторії праці видатних письменників, ознайомившись, можна винести багато таємниць, про які мало хто знає і які рідко потрапляють на сторінки популярної преси. У творчості окремих авторів часом відігравали роль різні причини чи обставини. Один, коли писав, обов'язково крізь вікно дивився на шпиль церкви. Бальзак, відомий французький письменник, починав писати лише по півночі, а під столом завжди стояли ночви чи таз з теплою водою, куди ставив свої ноги.

Читаючи легку цікаву книжку, як пише сучасний письменник П. Бейлін, читач іноді думає, що вона написана "одним подихом". Проте дуже рідко трапляється, що більший твір написано відразу, протягом кількох днів. Один письменник згадує: "Самими своїми нервами пишу, кожна літера коштує краплині крові". Письменники часто переписують свої твори по кілька разів. В архіві Толстого знайдено 90 варіантів однієї з його статей. Чехов писав: "Я не визнаю оповідань без виправлень, треба безжалісно викреслювати". У рукописі, що його Коцюбинський показав своєму гостеві, кожний рядок був виправлений. "Учора цілий вечір сидів над цим, — сказав він, — і нічого не вийшло", але при тому зауважив, що такі муки йому подобаються. Письменник переживає важкі хвилини творчості, але він переживає і хвилини радості при успіхах. Відомий наш письменник Степан Васильченко вважає, що не треба писати романів, бо там завжди багато води, яку коли витиснути, то вийде невелике оповідання.

Іноді в письменника вселюється почуття безнадії, марності. В одних воно буває коротким, в інших триває роки. Такий стан Гоголь охрестив "летаргічною розумовою бездіяльністю". Навіть такий видатний американський письменник, як Сароян признавався, що протягом кількох днів він не міг нічого творити: писав, кидав, знову брався за перо. Та все написане виявилося оманою. Почуття тимчасової творчої неспроможності знайоме чи не всім письменникам.

Під час праці у письменників часто буває невдовolenня. В уяві, в думках він бачить свій твір яскравим і барвистим, але на папері — все блікне, стає безбарвним. Дуже часто, обміркувавши й осмисливши весь свій задум, плян, творець поспішає покласти його на папір, працює вдень і

вночі, перенапружується, а це призводить до нервового стану, до зривів у праці.

Короленко писав, що думка про визначений термін написання твору "каменем падає на уяву" і герої, замість того, щоб іти своїм шляхом, сідають... і сидять... Він їх підіймає, штовхає в шию, а вони не хотять рухатися.

Письменник і лікар Павло Бейлін пише, що неможливо писати книгу, не заглянувши у внутрішній світ героїв, не "примірявши" на себе всі їхні пристрасті, радощі та невдачі. Разом із своїми героями письменники борються, радіють, каються, плачуть, умирають. Коли Фльобера запитали, з кого він писав Мадам Боварі, він відповів: "Емма — це я". А далі розповів про свої переживання під час писання: "Піт лле градом стискає горло... я був водночас і чоловіком, і жінкою, полюбовником і полюбовницею... Я був і кінами, і листям, і словами, які промовляли закохані"... Після смерті Боварі в творі письменник відчув недугу.

Розділ "Горе" з повісті "Дитинство" Лев Толстой писав із слізьми на очах. Тургенев так розхвилювався, що плакав, розповідаючи про розлуку батька з дочкою в романі "Напередодні". Такий стан опанував і Діккенса, коли він зіткнувся віч-на-віч із смертю дитини в романі "Домбі і син".

ЩО ЧИТАТИ?

КНИЖКИ І. МАНИЛО-ДНІПРЯКА ТА ІНШИХ

Критичні голоси: "З Манилових речей, уміщених у збірці "Ельдорадо", нам здається найкрасішою в жанровому розумінні байка "Яблуко". — В. Чапленко;

"В своїй творчості Ів. Манило виявив себе майстром дотепного слова. Кожний твір дихає теплістю, гумором, новизною". — З. Дончук.

I. Манило-Дніпряк: Грім за зорею \$0.50; Січ і відсіч \$0.35; Пеані і клини \$0.45; Байкар \$0.60; Україна сама... \$0.50; літ. альманах "Волосожар \$0.55; Ельдорадо \$0.55; T. Осьмачка: Китиці часу \$0.45; Д-р Ю. Мовчан: Записки лікаря \$5.00; Що варто б знати \$4.00; В. Чапленко: Пиворіз \$2.70; Ісько Гава \$0.70; Уводини до мовознавства \$0.65; O. Гончар: Собор \$2.55; D. Нитченко: Український правописний словник \$2.20; A. Орел: Словник чужомовних слів (три томи) \$6.25; Z. Дончук: Утрачений ранок (ром.) \$6.00; Куди веде казка \$5.00; В пошуках щастя \$5.00; Будинок 1313 \$3.00; Десята \$4.00; P. Феденко: I. Mazepa \$2.20; Укр. рух у ХХ ст. \$2.90; Несмертельна слава (пов.) \$1.80; Oл. Бабій: Повстанці \$1.55; B. Грінченко: Сонячний промінь (пов.) \$1.60. — Замовляти:

Mr. I. MANYLO
Cumberland Rd., Millville, N. J. 08332, U.S.A.

Бальзак лежав блідий, без пульсу, здавалося, що він умирає. Приятель письменника викликав лікаря. Бальзак прокинувся: "Ти нічого не розумів, друже, — сказав він, — тільки що помер старий Горіо". Це, зрозуміло, у творі, який він саме писав.

А що сказати про робочий день письменника? Іноді створюється ілюзія, що у нього багато часу. Вештається людина вулицями з одного кутка в інший. Враження це помилкове. Письменник пише, коли він, здавалось, нічого не робить. Він обмірковує ситуації, випадки, добирає фактичного матеріялу. Часто-густо навіть сни включаються в творчий процес. На літературні заголовки й записники Маяковський витрачав по 10-18 годин на добу. Він майже завжди, сидячи чи день ходячи, бурмотів, а норма його виробітку лише 8-10 рядків за день.

А наш Іван Франко, який написав близько 1 100 творів, як згадують його сучасники, писав дуже швидко. Студенти, які іноді допомагали йому записувати його поезії, згадували, що письменник, ходячи по хаті, диктував свої поезії, що їх на ходу творив. Він тільки іноді зупинявся, а потім знову продовжував диктувати.

Досить швидко іноді творив і Тарас Шевченко. Княжна Варвара Репніна, яка хотіла, щоб Шевченко був завжди святий і променистий, і яка була закохана в поета, згадує, що 11-го листопада 1843-го року Тарас Григорович, будучи в Яготині у їх домі, був дуже веселий і балакучий. Вона зауважила йому, що було б краще, коли б він не порушував своєї самотності. Настала мовчанка. Потім Шевченко сказав: "Тихий ангел пролетів".

— Ви умієте розмовляти з ангелами, — сказала княжна, — то розкажіть, що вони нам говорять.

Шевченко тоді схопився з місця, побіг по камарам, скопив аркуш паперу і став писати. Потім за кілька хвилин простягнув їй. Це був вірш на 13 рядків, який поєт їй присвятив. Прослухавши вірш, княжна була дуже зворушена. Вона підійшла до Шевченка і сказала: "Дайте мені свій лоб". І поцілуvala його. В листі до свого вчителя вона писала, що наступного дня вона про все розповіла матері, крім поцілунка.

Кожний літератор має свої години творчості. Більшість пише вранці. Толстой працював натхнене серце, а деято писав удень і вночі, як звикне. Леся Українка писала свою "Лісову пісню" дослівно одним подихом, забувши про їжу й сон. Таку чудову драматичну поему створено за десять діб у Кутаїсі на Кавказі. Закінчивши, вона почувала себе знесиленою й температурила.

Кожен письменник має власні творчі особливості. Для одного має значення ручка, для іншого формат паперу. Наприклад, Юрій Яновський написав роман "Майстер корабля" на аркушах із записної книжки. Для інших має значення колір атраменту, меблі, стілець, на якому вони сидять під час творчості, або колір стін кімнати. Один письменник зосереджувався, дивлячись у вікно на півника, що був на шпилі будівлі. Змінивши

мешкання, він перестав писати і мусив повернутися на старе місце.

Відомо, що шум і галас — найбільші вороги творчості письменників, але окремі автори могли якось гальмувати зовнішній шум і писали свої твори на вокзалі або в трамваї, в поїзді, в приміщенні, де вічно був галас. Відомо, що Володимир Сосюра міг стати десь у куточку кімнати, де було повно людей і галасу, і за кілька хвилин написати на замовлення потрібний вірш.

Окремі письменники переконали себе, що їм допомагає в творчості певний збудник: одні безпинно курять, пишучи, інші вживають алькоголь, хоч відомо, що це шкодить людям. Бальзак, пишучи, любив пити міцну каву, і хтось навіть підрахував, що за час своєї творчості він вилив 40 тисяч склянок чорної кави.

Такі, як бачимо, найрізноманітніші секрети чи особливості творчості окремих письменників.

("Обрій", ч. 4, Австралія)

Ростислав БРАТУНЬ

Мені так хочеться додому,
Де коливається жита...

Дмитро ФАЛЬКІВСЬКИЙ

Якби отак за місто вийти,
Коли шепочутсья жита,
Немов тебе питаютъ:
— Чий ти?
— Куди це шлях твій заверта?

— Чому приходиш рідко в гости,
Невже забув про запах піль,
Про разівець селянський простий,
Хліб, що без нього сіль не сіль?

І хочеться мені кричати:
— Жита! Ви чуєте, жита!
Я ваш, дядьки мої вусаті!
Я ваш — і в будні, і в свята!

І упаду між стебла житні —
В зелену паморозь ланів...
Які ж ви ніжні та привітні,
Немов з найближчої рідні!

Коли в житті щось не зладнати
І туга люто нагніта,
Зі мною у місцій кімнаті
Червневі шепчується жита!

"Вітрила моєї долі", 1971

Ч И Т А Ч И П И Ш У Т Ъ

До редакції "Нових днів"

"Нові дні" за січень і лютий ц. р. своїм розділом "Читачі пишуть", перекинали багатьох передплатників і післяплатників, що вони — "Н. Д." — не зможуть, не загинуть.

Це наслідки праці дирекції спілки і авторів-дописувачів: Юрія Лавріненка, Вадима Сварога, Дарії Сіяк, Олени Несіної, Любови Дражевської та інших.

Під час кризи "Нових днів", коли "приятелі" журналу тішилися, що вмер ненависний ім редактор бл. п. П. К. Волиняк і конас його 20-річна праця "Нових днів" — я взяв та й приєднав до них нових передплатників і доповнив свою передплату аж до ч. 283.

А тепер запукаю ще один грошовий переказ від себе на 25 дол., з яких 13 дол. — передплата за два роки, до числа 307 — до серпня 1975 року, а решта — на пресфонд (12 дол.).

Я впевнений, що дирекція спілки журналу "Нові дні" не тільки встоїть на здобутих позиціях, але й стане — при підтримці передплатників — на твердий матеріальний ґрунт.

Від себе декларую, що буду приєднувати найменше одного нового передплатника річно — починаючи з 1973 року.

З належною пошаною А. Маяровський

Березня 13-го 1972 р.
11238 — 122 вул.
Едмонтон, Альберта, Канада.

Дорогий наш Приятелю — уважний читачу і дбайливий Передплатнику А. Маяровський!

Шана й дяка Вам за все, що Ви зробили й написали нам, а зокрема за повідомлення, що не тільки у Вас, а й багатьох Вам відомих передплатників та післяплатників розвіялись сумніви ї побоювання за долю "Нових днів". Ваша віра в невмірущість нашого з Вами журналу і Ваші теплі слова та цілеспрямовані добре діла не тільки підбадьорюють і заохочують — вони й зобов'язують нас іще більше трудитись (не зважаючи на втому й перевтому...), не знеохочуватись тим, що на нас нападають, як і нападали, наші "приятелі", а дбати й далі разом із нашими країнами і найкращими співпрацівниками-авторами про дедалі вищий рівень, кращий зміст і культуру "Нових днів". Тож саме те, що Ви внесли передплату аж до 1975 року (це ювілейний рік "Нових днів" — 25-ліття їх), є непрямим наказом, щоб ніхто з нас не посмів вийти з борозни до тієї мети. Добре Ви берете нас у шори... Маймо надію, що наші лави будуть не рідшати, а тільки густішати — нам з Вами на втіху. Тоді дамо ми собі раду і з друзями, а не тільки з "приятелями".

Д. К.

Лист до "Нових днів"

Пояснення для Богдана Стефановича.

Хрушчов був українець, своєю смертю помер, бо бував між союзськими лідерами навпаки: бував так, що заставляють умерти. А тому про смерть Хрушчова й не треба коментарів.

А пошо Стефанович викликав Палладія, Новицького і Цегельську?

З пошаною К. Добрій

Умістили ми цього листа — порядком винятку: не могли відмовити нашому дуже шановному читачеві п. Доброму, хоч уже повідомили були, що до цієї теми повернутись не будемо.

Ред.

**

До редакції "Нових днів"

Резолюції 6-го з'їзду УРДП, на мою думку, — речева синтеза шукань реалістичного і реального підходу до наших складних проблем. Ці резолюції можна вважати закликом до здорового громадського глузду і нормальнішого способу думання, чого нам (особливо останнім часом) бракує. Цей документ (резолюції) слід би було якнайширше спопуляризувати.

У зв'язку з резолюціями хочеться порушити справу деяких понять-окреслень, як напр., "комунно-московський", "російсько-більшовицький" та ім подібні. Вони чомусь увійшли в наш політичний лексикон для окреслення радянської системи. Думаю, що це не тільки неправильно, але й шкідливо для нас. Шкідливо хоч би тільки тому, що ми, ототожнюючи російське з комуністичним чи більшовицьким, ніби схвалюємо претенсії російської пропаганди про побудову "соціалізму" та про перехід до "комунізму". А кому ж не ясно, що комунізм там здегенерував до російського шовінізму й імперіялізму, а самі ідеї комуністичні канонізовано для приборкання національних меншин — в ім'я цілості імперії.

З пошаною І. Даниленко

**

До редакції журналу "Нові дні"

...Журнал Ваш значно цікавіший тепер, як був раніше, і це добра ознака. Дуже приємно мені зустрічати в журналі таких авторів, як Микола Щербак, Дмитро Чуб, проф. Василь Чапленко, Дарія Сіяк — все це мої добри знайомі або приятелі... Бажаю якнайкращих успіхів у Вашій тяжкій і відповідальній праці.

Зі щирою пошаною до Вас

О. Воропай (Великобританія)

"НОВІ ДНІ", травень, 1972

Вельмишановний п. Редакторе,

... Вибачте мені за довгу затримку... З нагоди свят бажаю Вам всього найкращого та успіхів у праці, щоб журнал "Нові дні" з кожним числом усе кращав.

Маю деякі побажання. Якщо журнал універсальний, то й для цього в ньому може бути місце: давати в кожному числі тексти українських пісень, народних і сучасних, а ще краще — з нотами. Це зацікавить більше читачів, то й передплатників ми мали б більше. А ще бажаю вміщувати короткі рецепти українських страв, іх можна брати з книжки "Українські страви" київського видання.

З пошаною до Вас

П. Колодка (Великобританія)

Ми знаємо, дорогий п. Колодка, що Ви про "Нові дні" таки добре дбали і дбаєте в своєму краї — десь там у Великобританії. Дуже добре, що Ви там є і маєте серед кого журнал поширювати. Ваші зуяваги охоче приймаємо до уваги — коли тільки зможемо, почнемо давати в журналі те, про що Ви нагадуєте: будуть тоді наші читачі смачніші страви мати та ще й піснями завершувати (хоч для того, щоб вони співали, чогось іще треба — до смачних страв, але таке — знайдеться всюди й без рецептів). Привіт же всім нашим з Вами читачам-передплатникам, що люблять українські пісні і страви: такому роду не буде переводу!

Д. К.

**

Хвальна Редакція!

Радію, що справа покійного П. Волиняка не пропала, — знайшлися благородні люди, підняли той тягар і понесли в люди це світило культури нашої на користь своєму народові...

Надіюсь, що журнал буде ще з ширшим засягом змісту, тим самим буде здобувати щораз більший попит серед нашого громадянства в діяспорі.

З привітом

Василь Максимук, Канада.

**

Хвальна Редакція!

Дякую за "Нові дні"! Мушу признатись, що це заслуга п. Николая Мельничука. Він мені рекомендував цей журнал. Посилаю Вам \$15.00, 6.50 дол. на передплату, а решта на пресовий фонд. Це буде пожертва у пам'ять моого мужа, Володимира Купченка.

Щастя Вам, Боже!

Ганна Купченко, Едмонтон

**

Шановні панове!

... У нас 12 лютого 1972 р. дуже гарно пройшов бенкет з нагоди 25-ліття "Українських вістей". Доповідь виголосив ред. Р. Рахманний. Після закін-

чення серед друзів виникла ідея влаштувати подібну імпрезу й для "Нових днів".

З пошаною і привітом

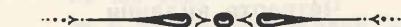
А. Степовий, Монреаль

**

Хвальна Редакція!

... Мене надзвичайно цікавить медичний світ, а в Вашому журналі нема ніколи новин на цю тему. Ви маєте передплатників лікарів — чому вони нічого не пишуть?

З пошаною Дарія Рекуха, США

СРІБНИЙ ЮВІЛЕЙ БОЙКІВ

22 квітня ц. р. друзі та знайомі відзначили срібний ювілей Надії і Федора БОЙКІВ.

Родина ювілятів добре відома українській громаді м. Торонто, зокрема саме Федір Бойко та іхня дочка Маруся — активна одумівка. Його завжди побачиш серед людей, він завжди щедро жертвує на різні українські справи. Тому й іхнє свято срібного ювілею було таке величаве, а ювіляти були заслужено вшановані. З обов'язками господаря срібного весілля Іван Данильченко впорався успішно, не було зайніх промов та політики, а було гарне і культурне свято. Не забули й про свою демократичну пресу: "Українські вісті", "Нові дні" і "Молоду Україну". Зібрали суму — 84 дол. 50 центів — поділили порівну, отже 28 дол. припало і на журнал "Нові дні". Збірку провели Софія Пишкано і Федір Кущ.

Ювілятам бажаємо щасливо дожити й відзначити ще й золотий ювілей, а жертвовавцям — велике спасиби.

Ф. Кущ, Торонто

Приєднуємось до слів дописувача і від себе бажаємо нашему давньому і взірцевому читачеві-передплатникові Федорові Бойкові та його дружині Надії багато ще років прожити щасливо і при здоров'ї, бути надалі такими ж добрими українськими патріотами — прикладом для інших.

Редакція "Н. Д."

ПЕРША УКРАЇНСЬКА ОПАЛОВА ФІРМА

FUTURE FUEL OIL LTD.

and

SERVICE STATION

24-годинна, солідна і скора обслуга
чищення і naprawa "форнесів" безоплатно.

945 Bloor Street W. — Toronto, Ontario

Office: 536-3551 — Nights: 762-9494

ШКІЛЬНІ ПІДРУЧНИКИ

для всіх українських шкіл на еміграції:

1. Л. Деполович

Б У К В А Р

Десяте видання

Ціна: у Канаді і США — 1.50 дол.
в Англії — 55 шіл., в Австралії — 1.50 дол.

2. Петро Волиняк

К И І В

Читанка для 3-ої кляси

Четверте видання

Ціна: у Канаді і США — 1.50 дол.
в Англії — 55 шіл., в Австралії — 1.40 дол.

3. Петро Волиняк

Л А Н И

Читанка для 4-ої кляси

Четверте видання

Ціна: у Канаді і США — 1.50 дол.
в Англії — 55 шіл., в Австралії — 1.40 дол.

4. Петро Волиняк

Д Н І П Р О

Видання друге

Підручник з історії української літератури
і хрестоматія

Єдиний на еміграції підручник такого типу
Книжка ілюстрована

Ціна: у Канаді і США — 2.00 дол.
в Англії — 75 шіл., в Австралії — 1.80 дол.

5. Петро Волиняк

З А П О Р І Ж Я

Читанка для 5-ої кляси

У цій книжці багато історичних оповідань
Ціна: у Канаді і США — 1.80 дол.
в Англії — 75 шіл., в Австралії — 1.60 дол.

6. Петро Волиняк

ФІЗИЧНА ГЕОГРАФІЯ УКРАЇНИ

Друге видання

У книжці багато ілюстрацій, карт тощо
Ціна: у Канаді і США — 2.00 дол.
в Англії — 75 шіл., в Австралії — 1.80 дол.

7. Дмитро Кислиця

ГРАМАТИКА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ, Ч. 1

Фонетика й морфологія

Шосте видання

Ціна: у Канаді, США і Австралії — 2.75 дол.,
в Англії — 100 шіл.

Замовляти в "Нових днях". Школам і книгарням та церковним громадам — знижка.

НА РОЗБУДОВУ ЖУРНАЛУ ЖЕРТВУВАЛИ:

К. Роговський, Монреал, Канада	\$33.50
А. Бонард, Фресно, США	10.00
А. Боднар, Фресно, США	10.00
Л. Кіріченко, Гамільтон, Канада	9.00
М. Іщенко, Садбури, Канада	7.00
М. Ромас, Ла Салле, Канада	6.00
І. Михайловський, Монреал, Канада	5.00
Г. Романенко, Торонто, Канада	5.00
Л. Ліщина, Торонто, Канада	5.00
Е. Дзвоник, Кенора, Канада	5.00
І. Вовк, Німеччина	5.00
І. Рудавський, Дес Плейнс, США	4.00
С. С., Міннеаполіс, США	3.50
А. Маковійчук, Чікаго, США,	3.50
М. Козоріз, Тандер Бей, Канада	3.50
А. Мартиненко, Міннеаполіс, США	3.50
О. Радкевич, Торонто, Канада	3.50
Л. Коваль, Рочестер, США	3.50
О. Скрепіль, Торонто, Канада	3.50
А. Орел, Бруклін, США	3.50
В. Пономаренко, США	3.50
О. Скоп, Ла Меса, США	3.00
В. Педенко, Вілловдейл, Канада	2.00
Ю. Криволап, Катонсвілл, США	2.00
В. П. Дзюбенко, Ванкувер, Канада	2.00
М. Логуш, Монреал, Канада	2.00
Л. Компанієць, Піттсбург, США	2.00
П. Костенко, Скандинавія, США	2.00
О. Куриленко, Австралія	2.00
Н. Гречнів, Нью Йорк, США	1.50
Н. Романко, Торонто, Канада	1.50
П. Сердюк, Австралія	1.00

На авторський фонд жертвували:

I. Осійчук, Чікаго, США	\$25.00
М. Шаблій, Чікаго, США	25.00

Нових передплатників приєднали:

Люба Жура, США	7
Віра Павлюк, Канада	3
І. Михайловський, Канада	2
О. Витвицька, США	2
Д. Н., Австралія	2
І. Пишкало, Канада	2
П. Макогон, Канада	1
Лариса Гісо, США	1

Дякуємо всім за допомогу.

Адміністрація і Редакція "Нових Днів"

ЧАРЛІ СПІВАЄ

На вечорі в день свого народження Чарлі Чаплін розважав гостей, імітуючи знайомих чоловіків, жінок і дітей. Нарешті проспівав арію з італійської опери, виконавши її — чудово.

— Я не знат, що ви вмієте так добре співати,— зауважив хтось із слухачів.

— Я зовсім не вмію співати! — заперечив Чаплін. — Я тільки імітував Карузо.

СВІТОВИЙ РЕКОРД КРАДІЖКА

Під час судового процесу в Кіото підсудний Хаято Нішімуря вкрав два годинники у поліцій, які його охороняли, гаманець у свого адвоката й очільники у судді. Японська преса твердить, що це світовий рекорд по крадіжках.

ВІДВАГА

Закінчуючи свій виступ, приборкувачка поцілуєла лютого лева.

— Мотоцикл з коляскою тому, хто насмілиться зробити те саме! — звернувся ведучий до публіки.

— Я, — глухим од страху голосом мовив Роберт Пацанюк. — Та спершу заберіть цього звіра!

100 РОКІВ ПАРУБКУВАННЯ

У Каїрі на 150 році життя помер поет і професор Ісламістського університету шейх Могамед Абдель Ібагім. Крім рідної арабської мови, він знався на турецькій, грецькій та перській. Ніколи в житті не користувався Ібрагім з технічних засобів транспорту. Коли йому захотілося відвідати рідне село в Лівії, він зробив тисячокілометрову подорож пішки. Протягом ста років Ібрагім уперто парубкував. Він одружився лише на 105 році життя і мав п'ятеро дітей.

"ПСИХОЛОГІЯ" ЧОРНОГО КОЛЬОРУ

В одному великому бюро Риму службовці мали звичай збиратися в коридорах і розводити балашки. Керівники фірми звернулись по допомогу до психолога, і той порадив пофарбувати стіни коридорів у чорне, тепер усі службовці воліють сидіти в своїх світлих службових кімнатах.

**

Найвища будівля світу. Поблизу Чікаго розпочалося спорудження цивільного будинку заввишки 480 м, який матиме 109 поверхів. У ньому працюватимуть 16.500 службовців найбільшої торговельної фірми "Сірс Робук". Нова споруда на 30 м перевершить найвищий нині будинок Центру світової торгівлі і на 60 м — славнозвісний Емпайр Стейтс Білдинг, який тримав рекорд висоти не одне десятиліття.

Конструктивні матеріали новобудови — сталь, алюміній і скло. У ній обладнуються 10 швидкісних ліфтів. Будівництво коштуватиме понад 100 мільйонів доларів. Воно має бути завершене 1974 р.

Таємничий Ласса-вірус. 1950 року в Нігерії було виявлено невідомий доти вірус. Ним зацікавилися американські мікробіологи і почали старанно його вивчати. Тепер ці роботи припинено. Бо з початку досліджень від таємничого віrusу загинули 107 науковців і ляборантів — попри суворе додержання всіх правил гігієни і безпеки.

Вірус відкрили на півночі Нігерії, в місті Ласса. звідки і його назва.

ВИКРУТИВСЯ

— От у місті, на будинках,
Букви бачив я, Яремо! —
Довжелезні!
Широчезні!
А вагою — по центнеру!
Може, і тонну яка мала,
Ну, а то ще, може, і дві!
Раз одна згори упала —
Та мене по голові!
— І не вбила?
Як же так?
— Е, так то був м'який знак.

ЗАХМІЛІЛО

Мишеня (що хвостик шилом)
Раз на корок наступило —
Зажміліло та й пита:
— Чи не бачили кота?
Білі вуса, хвіст лахматий —
Розірву його на шмаття!

ЧОМУ НЕ МОЖНА

Лижник ралтом в лісі став
І в супутниці спітав:
— Відстаеш від мене ти,
Чи не можеш швидше йти?
— А чому не можна, Гнате,
Тільки треба лижі зняти.

ЖИВОКІСТ ЛІКАРСЬКИЙ

Багаторічна трав'яниста рослина, заввишки 50—100 см, широколиста, з гіллястим, товстим стеблом. Нижні листки великі, продовгувато-ланцетні, знизу помережані прожилками. Квіти — маленькі пурпурово-фіолетові дзвіночки, зібрани в сучвіття. Плоди — чорні блискучі горішки. Розітерті листочки мають слабкий огірковий запах. Корені чорні, на зломі білуваті, солодкі. Цвіте з травня до серпня. Росте на вологих місцях, луках, берегах річок тощо. Зустрічається майже по всій території європейської частини СРСР, на Кавказі, Західному Сибіру, Середній Азії. Як ліки, використовуються препарати, виготовлені з кореня. Він містить дубильні речовини, смолисті сполуки, ефірну олію, ферментуючі цукри, інулін, пектини, мінеральні солі, органічні кислоти.

Алатоїн, який міститься в рослині, прискорює відновлення порушених тканин. Препаратами із живокосту лікують туберкульоз Відвар та настій свіжого кореня зменшує запалення, зупиняє кровотечі і добре загоює рані.

У народній медицині водний та молочний настої кореня вживають при дизентерії, хронічному катарі кишечника, виразках шлунка, хронічному катарі дихальних шляхів, кровотечах, паралічах. Настій кореня використовують для ванн та компресів при

переломах і вивидах, болях у суглобах, золотусі, хронічних шкірних захворюваннях.

Спиртову настойку кореня вживають для виготовлення протизапальних та болетамуючих компресів. При переломах кісток, ревматичних та подагрических болях, ранах та виразках використовується мазь із коренів. Свіжий та сушений корінь живності з медом вживають при засталенні легень.

Ф. Мамчур, І. Кулевиць

ПОРАДИ ЛІКАРЯ

ЛІКУЄ... ЦИБУЛЯ

Цибуля — найбагатше джерело вітаміну С. У XIX столітті, коли не в кожному будинку була аптечка, багато захворювань люди лікували цибулею. І тепер, хоч наші аптечки заповнені різними таблетками, варто знати — про всяк випадок — "цибулині" рецепти.

Якщо у вас починається нежить, потовчіть цибулю з медом, перемішайте її з гарячим молоком і пийте по кілька разів на день.

Щоб позбутися зубного болю, слід прикладти шматок сирої цибулини до хворого зуба.

Коли у вас болить горло, розпочався кашель, лихоманить, — посічіть сиру цибулину і засипте її цукром. Через кілька годин зберіть сік і пийте його по ложечці через кожні дві-три години.

Іжте цибулю — і у вас буде гарною шкіра обличчя, ви відчуватимете себе здорововою людиною.

П. Надійко
Лікар

ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ

Блаженніший Митрополит Іларіон — первоієрарх УГПЦ Церкви в Канаді, видатний український учений, кол. міністер в уряді УНР, проф. Іван Огієнко — помер після довгої недуги 29-го березня 1972 р. у Вінніпегу на 91-му році життя. Родині Блаженнішого Митрополита і всім вірним висловлюємо глибоке співчуття. Хай пам'ять про нього живе з роду в рід.

Мицак Степан — інженер-хемік, активний діяч української громади в Австралії — помер несподівано 25 грудня 1971 р. в Сіднеї на 45-му році життя.

Витковицький Роман — інженер, відомий український кооператор, кол. старшина УСС і УГА — помер 13 березня 1972 р. у Вашингтоні, похоронений на українському православному цвинтарі в Бавнд Бруку.

Криштальський Роман — адвокат, відомий громадсько-політичний український діяч — помер 17 березня 1972 р. в Нью-Йорку на 71-му році життя, похоронений на українському православному цвинтарі в Бавнд Бруку.

Міяковський Володимир Варламович — видатний український літературознавець, історик і архівіст — помер 22 березня 1972 р. в Нью-Йорку на 83-му році життя. Похоронений на українському православному цвинтарі в Бавнд Бруку. Про працю покійного проф. В. В. Міяковського в розбудові архіву УВАН див. статтю Ю. Лаврененка "Від пуделка до будинку з колонами" ("Нові дні", ч. 265).

Турянський Михайло — відомий у США український підприємець, громадський діяч і меценат української культури — помер 26 березня 1972 р. на 78-му році життя.

Бакало Іван Іванович — видатний український учений-економіст і советолог, кол. доцент Харківського Зоотехнічного інституту, довголітній заступник директора Інституту для вивчення історії та культури СРСР у Мюнхені, провідний член УВАН — помер несподівано від удару серця 8 квітня 1972 р. в Нью-Йорку, проживши 74 роки. "Національна політика КПРС у світлі переписів населення СРСР" (див. "Нові дні", ч. 264) була, мабуть, останньою його надрукованою працею. Родині покійного висловлюємо наше глибоке співчуття.

Домазар Богдан — відомий журналіст і редактор, який на еміграції активно співпрацював з "Українською Трибуною" в Мюнхені (1946-1948), з "Новим Віком" в Торонто (1949-52), "Вільним Словом" у Торонто та ін. виданнями, діяльний член Спілки українських журналістів Канади, м'ягкий український патріот, відданий громадський діяч і незвичайно прямодушна людина — помер у Торонто 21 березня 1972 року.

Бернс Джеймс — кол. асистент президента Рузвелта, державний секретар закордонних справ у найтяжчі роки післявоєнної радянської агресивності — помер 9 квітня 1972 р., проживши 92 роки.

Шевальє Моріс — світової слави співак-естрадист і конферансье — помер 1-го січня 1972 р. в Парижі, проживши 83 роки.

З сумом повідомляємо, що 8 квітня 1972 р. відійшов у вічність бл. п.

**інж. Іван Мар'янович
Янішевський**

майор Армії УНР, уповноважений представництва Виконавчого Органу УНРади на Канаду, видатний громадський діяч, член багатьох українських організацій та установ, великий прихильник "Нових Днів".

Вчна йому пам'ять!

GLOBE TOURS • All Inclusive

Group tours to the UKRAINE

15-ДЕННЕ ТУРНЕ

МОСКВА	1 день
КИЇВ	1 день
ЛЬВІВ	4 дні
ТЕРНОПІЛЬ або ЧЕРНІВЦІ	4 дні
КИЇВ	3 дні
МОСКВА	1 день

20-ДЕННЕ ТУРНЕ

МОСКВА	1 день
КИЇВ	1 день
ЛЬВІВ	4 дні
ТЕРНОПІЛЬ або ЧЕРНІВЦІ	4 дні
КИЇВ	4 дні
СОЧІ або ЯЛЬТА	4 дні
МОСКВА	1 день

ВСЕ ВКЛЮЧЕНО В ЦІНУ ПОЇЗДКИ З ТОРОНТО

ВИЇЗД КОЖНОГО ПОНЕДІЛКА

May 15, May 22	
September 4, 11	\$720.00
June 5, June 12	\$779.00
June 26, August 21	\$785.00
July 3, July 10	
July 17, July 24	
July 31, Aug. 7, Aug. 14	\$789.00

ВИЇЗД КОЖНОГО ЧЕТВЕРГА

May 25, September 21	\$815.00
June 8, August 17	
August 24	\$850.00
June 22	\$860.00
June 29, July 6, July 13	
July 20, August 10	\$865.00
October 5	\$750.00

Ціни поїздки включають: політ літаком "джет економі" з Торонто до Москви і назад; всі переїзди в дорозі за маршрутом; перебування в першокласних готелях (две особи в кімнаті) і їжа три рази денно.

Тому що місць на літаках обмежено, ми радимо вам негайно замовити квиток подорожі. Замовляючи квиток, просимо виповнити купон, що ми виготовили для ваших вигод і вислати його разом з своїм депозитом (чеком) в сумі \$100.00 на адресу найближчої до вас контори Globe Tours:

1066 Bloor Street W.
Toronto, Ontario
Phone 531-3593

615 Selkirk Ave.
Winnipeg, Man.
Phone 586-1886

EAST-WEST TRAVEL
10553A — 97 Street
Edmonton, Alta
Phone 424-9907

2679 E. Hastings St.
St. Vancouver, B.C.
Phone 253-1221

Я бажаю виїхати цієї дати

Львів/Тернопіль

Львів/Чернівці

Мій другий вибір є

Ім'я і прізвище

Адреса

Телефон

Разом з купоном висилаю чек на суму 100.00 дол.

Second Class Mail Registration
Number 1668
If not delivered please return to:
N O W I D N I
28 Northcliffe Blvd.
TORONTO 4, ONT., CANADA

”УКРАЇНСЬКА КНИГА“

п р о г о л о ш у є

ВЕЛИКИЙ ВИПРОДАЖ КНИЖОК І ГРАМОФОННИХ ПЛАСТИНОК

Бородін В. С. "НАД ТЕКСТАМИ Т. Г. ШЕВЧЕНКА". Вид. Наукова думка. Київ — 1971.	\$ 2.10
Стор. 220	
Бублик О. П., Кулик Б. М. "УКРАЇНСЬКА МОВА", для 5 класи. Лексика, словотвір, морфологія. Вид. 2, Рад. школа, Київ — 1972, стор. 248	\$.75
Василенко К. "ЛЕКСИКА УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО ТАНЦЮ". Вид. Мистецтво, Київ — 1971. Стор. 559	\$ 2.25
"ВЕСЕЛКОВЕ МИСТЕЦТВО" — українське декоративне мистецтво, Київ, 1971, стор. 154	\$ 5.65
Доде А. "КОРОЛІ НА ВИГНАННІ". Паризький роман. Вид. "Дніпро", Київ, 1971, ст. 277	\$ 1.35
Франко Іван. "ДОКУМЕНТАЛЬНІ ФОТОГРАФІ". Вид. "Каменярі". Львів, 1971, стор. 99	\$ 3.25
Іванова Р. П. "МИХАЙЛО ДРАГОМАНОВ У СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНОМУ РУСІ РОСІЇ ТА УКРАЇНИ" (2-га половина XIX ст.). Вид. "Київський університет", 1971, стор. 234	\$ 1.85
Забіла Н. "ТРОЯНОВІ ДІТИ", драматична поема. Вид. "Веселка", Київ, 1971, стор. 111	\$ 1.10
Загребельний П. "ДИВО" — оповідання. Вид. "Дніпро", Київ, 1971, стор. 671	\$ 2.10
Запаско Я. "МИСТЕЦТВО КНИГИ НА УКРАЇНІ В 16-18 СТ.". Вид. "Львівський університет", стор. 308	\$ 3.00
Лисенко М. "ЗИМА І ВЕСНА" — дитяча фантастична опера на 2 дії. Клавір. Вид. "Музична Україна", Київ, 1971, стор. 100	\$ 4.15
Мах. П. "ГОСТИНИ В МАТЕРІ". Вид. "Веселка", Київ, 1971, стор. 74	\$.90
"НАРОДНІ ПЕРЛИНИ", Українські народні пісні. Упорядкувач текстів та вступнє слово М. Стельмах. Гарно ілюстроване. Вид. "Дінпро", Київ, 1971, стор. 379	\$11.95
"НАРОД СКАЖЕ — ЯК ЗАВ'ЯЖЕ". Українські народні прислів'я, приказки, загадки. Вид. "Веселка", Київ, 1971, стор. 228	\$ 1.10
Сковорода Г. "ПОЕЗІЇ". Вид. "Радянський письменник", Київ, 1971, стор. 238	\$.90
Сокур І. Т. "ЗВІРІ НАШОЇ КРАЇНИ". Вид. "Радянська школа", Київ, 1971, стор. 130	\$ 1.65
"ЦАП ТА БАРАН". Українські народні казки. Вид. "Веселка", Київ, 1971, стор. 15	\$.30
Юцевич Ю. "СЛОВНИК МУЗИЧНИХ ТЕРМІНІВ". Вид. "Музична Україна". Київ, 1971, стор. 142	\$ 2.25
Яценко Л. "ДЕРЖАВНА ЗАСЛУЖЕНА КАПЕЛЯ БАНДУРИСТІВ УКРАЇНСЬКОЇ РСР". Вид. "Музична Україна", Київ, 1970, стор. 83	\$ 1.45

УВАГА: До замовлень на \$1.00, просимо прислати 20 центів на поштову оплату.

Замовлення з грішми присилайте на адресу:

UKRAINSKA KNYHA

1162 Dundas Street West
Toronto 3, Ontario, Canada
Tel.: 532-8928